

PATVIRTINTA

Kupiškio rajono savivaldybės tarybos

2020 m. vasario d. sprendimu Nr. TS-

1a forma

KUPIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS
(Savivaldybės arba įstaigos pavadinimas)
2020–2022 METŲ STRATEGINIS VEIKLOS PLANAS

Asignavimų valdytojas (-ai), kodas (-ai)	Kupiškio rajono savivaldybės taryba; Kupiškio rajono savivaldybės administracija, 188774975; Kupiškio rajono savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba; Kupiškio rajono savivaldybės administracijos Finansų ir biudžeto skyrius; Kupiškio rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyrius; Kupiškio r. kūno kultūros ir sporto centras, 190083299; Kupiškio rajono savivaldybės kultūros centras, 190157290; Kupiškio rajono savivaldybės viešoji biblioteka, 190101434; Kupiškio mokykla „Varpelis“, 190041033; Kupiškio vaikų lopšelis-darželis „Saulutė“, 190041229; Kupiškio vaikų lopšelis-darželis „Obelėlė“, 190041371; Kupiškio r. Subačiaus vaikų lopšelis-darželis, 190042135; Kupiškio Lauryno Stuokos-Gucevičiaus gimnazija, 190043194; Kupiškio Povilo Matulionio progimnazija, 290043380; Kupiškio r. Skapiškio pagrindinė mokykla, 190047634; Kupiškio r. Subačiaus gimnazija, 191777611; Kupiškio r. Alizavos pagrindinė mokykla, 190046347; Kupiškio r. Noriūnų Jono Černiaus pagrindinė mokykla, 290051480; Kupiškio r. Rudilių Jono Laužiko universalus daugiafunkcis centras, 190051141; Kupiškio r. Šimonių pagrindinė mokykla, 190050235; Kupiškio meno mokykla, 191777764; Kupiškio etnografijos muziejus, 188210864; Kupiškio r. švietimo pagalbos tarnyba, 300055868; Kupiškio socialinių paslaugų centras, 193161080; Kupiškio rajono šv. Kazimiero vaikų globos namai, 302287534; Kupiškio rajono savivaldybės priešgaisrinė tarnyba, 165382292; Kupiškio jaunimo centras, 30161917.
---	--

Aplinkos ir išteklių analizė
Išorės veiksniai
Politiniai veiksniai. Pagal Pasaulio banko 2018 m. paskelbtą reitingą „Doing Business 2019“ Lietuva pasiekė aukščiausią kada nors turėtą poziciją – 14 vietą tarp 190 šalių ir yra viena iš pasaulio valstybių, kuriose verslo sąlygos palankiausios. Tarp ES valstybių narių Lietuva užima 4 vietą ir aplenkia Estiją (16 vieta), Suomiją (17 vieta), Latviją (19 vieta). Remiantis 2018 m. Europos Komisijos parengtu Europos inovacijų suvestinės vertinimu, Europos inovacijų švieslentėje Lietuva įvardijama kaip šalis, kurios inovacinės veiklos augimas 2010–2017 m. buvo sparčiausias ir sudarė 20,1 proc. (ES šalių vidutinis inovatyvumo augimas siekė 5,8 proc.). Vertinant nominalia apimtimi, verslo išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai (toliau – MTEP) 2017 m., palyginti su 2010 m., išaugo 2 kartus, nuo 64,6 mln. iki 132,3 mln. eurų, tačiau šias išlaidas lyginant su BVP pokytis nėra toks didelis. Siekdama kuo geriau naudoti Lietuvos inovacinį potencialą ir įgyvendinti 2018–2019 m. Tarybos rekomendacijas Lietuvai, Vyriausybė parengė inovacijų reformą, kuri gerokai pakeis šalies inovacijų ekosistemą. 2018 m. toliau vyko didelis proveržis investicijų pritraukimo srityje. Faktinis naujų tiesioginių užsienio investicijų (toliau – TUI) didelės pridėtinės vertės projektų skaičius (67 vnt.) išaugo 18 vnt., palyginti su 2017 m.¹. Lietuvos Respublikos Vyriausybės iniciatyva 2019 metais buvo rengiama 2021–2030 m. Nacionalinė pažangos programa, kurios paskirtis – nustatyti strateginius šalies plėtros tikslus ir uždavinius, atsispindinčius, kokių pokyčių bus siekiama per artimiausius 10 metų visose viešosios politikos srityse. Plano pagrindinis tikslas – žmogus, įgalintas veikti ir dirbti kokybišką darbą, gaunantis orias pajamas, gyvenantis saugioje, sveikoje ir švarioje aplinkoje. Tikimasi, kad 2021–2030 m. Nacionalinė pažangos programa taps pagrindiniu šalies ilgalaikę plėtrą sąlygojančiu dokumentu ir tarnaus kaip svarbiausias valdymo įrankis planuojant naujojo laikotarpio ES investicijas ir formuojant vidutinės trukmės valstybės biudžetą. Minėta programa taip pat sudarys sąlygas optimizuoti strateginio planavimo dokumentų skaičių, išgryninti jų tarpusavio sąsajas ir įgyvendinti kitus veiksmus, kurie yra ypač svarbūs didinant strateginio valdymo efektyvumą². 2019 m. gruodžio 4 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija pradėjo viešąsias konsultacijas su visuomene dėl 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano projekto³. Kupiškio rajono savivaldybėje 2019 m. darbą pradėjo 2019 m. išrinkta Kupiškio rajono savivaldybės taryba, kurią sudaro 21 narys. Valdančiąją koaliciją sudaro Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai ir Lietuvos socialdemokratų partija. Kupiškio rajono savivaldybės meru išrinktas Dainius Bardauskas – Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų atstovas. Pagrindiniai norminiai teisės aktai, kuriais savo veikloje vadovaujasi Kupiškio rajono savivaldybė, yra: Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, vietos savivaldą reglamentuojantys įstatymai, Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymas, Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas, Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymas ir kiti teisės aktai. Savivaldybė, organizuodama veiklą, taip pat privalo atsižvelgti į savivaldybėms tiesioginį ir netiesioginį poveikį turinčius Europos Sąjungos privalomojo pobūdžio teisės aktus – direktyvas, reglamentus, sprendimus ir rekomendacinio pobūdžio dokumentus – rekomendacijas, komunikatus, gaires, strategijas. Kupiškio rajono savivaldybės veikla planuojama orientuojantis į nacionaliniu lygiu patvirtintų strategijų prioritetus, taip pat atsižvelgiant į Panevėžio regiono strateginio planavimo dokumentuose numatytus prioritetus ir tikslus. Planuodama veiklą, Kupiškio rajono savivaldybė privalo vadovautis šiais dokumentais: Valstybės ilgalaikės raidos strategija, Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, Nacionalinė darnaus vystymosi strategija (iki 2020 m.), 2014–2020 Nacionalinė pažangos programa ir kt.

¹ Nuoroda į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 metų veiklos ataskaitą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActSearch>

² Nuoroda į Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos 2019–2021 metų strateginį veiklos planą: https://lrnk.lrv.lt/uploads/lrvnk/documents/files/LRVK_2019-2021_SVP.pdf

³ Nuoroda į 2021-2030 metų Nacionalinio pažangos plano projektą: <http://epilietis.lrv.lt/lt/konsultacijos/del-2021-2030-metu-nacionalinio-pazangos-plano>

Panevėžio regiono plėtros taryba, siekdama užtikrinti efektyvų Europos Sąjungos investicijų planavimą ir su jomis susijusių sprendimų priėmimą, 2015 m. spalio 15 d. sprendimu Nr. 51/4S-23 „Dėl Panevėžio regiono 2014–2020 metų plėtros plano patvirtinimo“ patvirtino Panevėžio regiono 2014–2020 m. plėtros planą⁴. Panevėžio regiono plėtros plano prioritetai, tikslai ir uždaviniai nustatyti atsižvelgiant į 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos horizontaliojo prioriteto „Regioninė plėtra“ tarpinstituciniame veiklos plane nustatytus tikslus ir uždavinius. Panevėžio regiono plėtros plano priemonės suplanuotos atsižvelgiant į ministerijų, atsakingų už ūkio sektorius, planuojamus asignavimus Panevėžio regionui.

Taip pat vienas iš pagrindinių Savivaldybės strateginio planavimo dokumentų, kuriame suplanuotas Europos Sąjungos finansinės paramos, nacionalinių ir Savivaldybės išteklių panaudojimas ilgalaikiams 2014–2020 metų Savivaldybės prioritetams pasiekti, yra Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2015 m. rugsėjo 10 d. įsakymu Nr. 1V-714 patvirtinta Panevėžio regiono integruota teritorijų vystymo programa⁵ (Kupiškio rajono savivaldybės daliai taip pat buvo pritarta Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2015 m. rugpjūčio 27 d. sprendimu Nr. TS-252 „Dėl pritarimo Panevėžio regiono integruotos teritorijų vystymo programos 2014–2020 metų projekto tikslams, uždaviniams, priemonėms ir veiksams, numatomiems įgyvendinti Kupiškio rajono savivaldybėje“). Šios programos tikslas – sumažinti nedarbo lygį didinant ekonominį aktyvumą ir gerinant gyvenimo kokybę.

Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2011 m. kovo 31 d. sprendimu Nr. TS-69 buvo patvirtintas Kupiškio rajono plėtros iki 2020 metų strateginis planas, kuriame įvardyta Savivaldybės vizija bei svarbiausios plėtros sritys: ekonomikos, verslo ir darnios kaimo plėtros, švietimo, sveikatos ir socialinio sektoriaus vystymo, turizmo, kultūros, inžinerinės, transporto bei komunalinio ūkio infrastruktūros vystymo bei Kupiškio rajono savivaldos gerinimo⁶. Šiuo metu rengiamas Kupiškio rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2020–2030 metams.

Ekonominiai veiksniai.

Pasaulio ekonominės raidos vertinimas blogėja. Užsitęsęs neapibrėžtumo laikotarpis, gilėjantis protekcionizmas, pažeidžiama besivystančių šalių ekonominė padėtis mažina pasitikėjimo rodiklius pasaulyje. Tai neigiamai veikia ekonominę plėtrą, ypač atvirajame ekonomikos sektoriuje. Dar 2018 m. pradėjusi augti mažiau pasaulio tarptautinė prekyba prekėmis 2019 m. bemaž visai neaugo. Jos plėtra ypač sulėtėjo besivystančios ekonomikos šalyse, o būtent – Kinijoje, kitose Azijos šalyse, Lotynų Amerikoje, o dėl glaudžių ūkinės raidos ryšių tarptautinės prekybos plėtra sumenko ir išsivysčiusios ekonomikos valstybėse. Tai – viena iš priežasčių, ribojančių atvirumu pasižyminčios euro zonos ekonominį aktyvumą. Jau netrumpą laiką vis mažiau auga euro zonos eksportas, nebedidėja apdirbamosios gamybos apimtis, prastėja kai kurie investicijų rodikliai. Panašu, kad tokios ūkinės raidos tendencijos tebebus stebimos ir artimiausioje ateityje, nes kol kas nėra aiškesnių veiksmų, galinčių jas pakeisti. Ir nors pagrindinėse išsivysčiusios ekonomikos valstybėse darbo rinka ir uždaroji ekonomikos sektorius vis dar rodo atsparumą atvirojo sektoriaus iššūkiams, prastėjantys lūkesčiai ir sunkumai pastarajame gali išplisti ir į kitas ekonomikos sritis.

Prastesnė tarptautinė ekonominė aplinka neigiamai veikia Lietuvos prekybos partnerius, tačiau Lietuvos eksporto plėtra tebėra gana sparti. Pas prekybos partnerius importuojamų prekių ir paslaugų paklausa didėja vis mažiau. Tai iš dalies paaiškina nedidelį lietuviškos kilmės prekių eksporto augimo lėtėjimą pastaraisiais ketvirčiais. Tiesa, prie to taip pat prisideda pradedantis blėsti anksčiau pramonėje didėjusių investicijų poveikis – investicijos šioje ekonominėje veikloje keletą ankstesnių metų prisidėjo prie gamybos pajėgumų didinimo ir konkurencingumo gerinimo. Vis dėlto, nors ir šiek tiek lėčiau, eksportas kyla nemenkai. Lietuviškos kilmės prekių, eksportas realiąja verte pastaruoju metu buvo maždaug 5 proc. didesnis nei prieš metus. Tai – viena iš priežasčių, dėl kurių Lietuvos ekonominė plėtra tebėra išskirtinai sparti. Taip pat pastebėtina, kad bendrus eksporto rodiklius gerina ne tik vietinė gamyba, bet ir transporto sektoriaus suteikiamos paslaugos – šiemet daug daugiau nei pernai didėja prekių reeksportas, nemenkai tebeauga kitų krovinių pervežimo užsienio šalyse apimtis.

Kitaip nei daugelio užsienio prekybos partnerių, Lietuvos ekonominė plėtra nelėtėja – 2019 metų pirmąjį

⁴ Nuoroda į Panevėžio regiono 2014–2020 m. plėtros plano aktualią redakciją:

<http://www.lietuvsregionai.lt/lt/8/regiono-pletros-planas-212;92;303;304.html>

⁵ Nuoroda į Panevėžio regiono integruotą teritorijų vystymo programą:

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a4412ce057b511e5825682aa0fc6b8d5>

⁶ Nuoroda į Kupiškio rajono plėtros iki 2020 metų strateginį planą:

<http://www.kupiskis.lt/lt/veikla/planavimo-dokumentai/kupiskio-rajono-pletros-dr74.html>

pusmetį metinis realiojo BVP augimas siekė net 4 proc. Prie to prisidėjo anksčiau daug didėjusios investicijos į gamybos priemones ir modernizavimą, sudariusios sąlygas eksportuojančioms įmonėms užimti naujas rinkas ir užsitikrinti plėtrą netgi tuo metu, kai pasaulyje tvyro išaugęs neapibrėžtumas ir neigiami lūkesčiai. Prie stiprios Lietuvos ūkinės raidos daug prisideda ir vidaus paklausa – tiek investicijos, tiek vartojimas. Pastaruoju metu labiau išsiskiria su statybomis susijusios investicijos – gyvenamųjų ir negyvenamųjų pastatų, inžinierinių statinių statyba. Nemenką įtaką tam turi vis skaitlingesnis lėšų iš ES paramos fondų naudojimas. Per pastaruosius dvejus metus statybų sektoriuje sukuriamą pridėtinę vertę lėmė maždaug 16 proc. viso ekonomikos augimo, nors paprastai šiame sektoriuje sukuriamą apie 7 proc. visos pridėtinės vertės. Tuo pat metu privačiojo vartojimo augimą palaiko didėjančios gyventojų disponuojamosios pajamos, augantis užimtųjų skaičius ir dideli vartotojų lūkesčiai.

Vis dėlto Lietuvos ūkio padėtis nėra vienareikšmė – kai kurie rodikliai rodo beprasidedantį ūkio augimo lėtėjimą. Įmonės atidžiai stebi jau ilgą laiką prastėjančią tarptautinę ekonominę aplinką, ir tai veikia jų pasitikėjimą bei priimamus sprendimus.

Ekonomikos augimo lėtėjimo tendencijos bus juntamos ir artimiausiais metais. Pamažu išblėstanti darbo pajamų augimo sparta palaipsniui lėtins privačiojo vartojimo didėjimą. Numatomas vis menkesnis lėšų iš ES paramos fondų gausėjimas slopins investicijų plėtrą. Pastarosios poveikį turės ir daug neaiškumo kelianti tarptautinė ekonominė aplinka. Šiuo metu prognozuojama, kad 2019 m. padidėjusi 3,7 proc., 2020 m. Lietuvos ekonomika turėtų paaugti 2,5 proc.

Bendrosios infliacijos raida jau kurį laiką daug nesikeičia – labiau svyruoja maisto ir degalų kainos, o grynoji infliacija yra gana stabili. Prastėjanti pasaulio ekonominė būklė turi poveikį energijos žaliavų kainoms. Didėjant įtampai tarptautinės prekybos srityje, pasaulinė naftos kaina pastaraisiais mėnesiais krito ir buvo mažesnė, nei tikėtasi anksčiau. Tai mažinančiai veikia ir bendrąją infliaciją Lietuvoje. Kitaip nei su energijos žaliavomis susijusios kainos, maisto kainos kyla vis sparčiau. 2019 m. liepos mėn. metinis maisto kainų augimas paspartėjo iki 5,2 proc. Prie bendrosios infliacijos itin reikšmingai prisideda su vidaus ekonominėmis tendencijomis labiausiai susijusios kainos – paslaugų kainos. Jos per metus vis padidėja beveik 5 proc., o jų kilimas lemia maždaug pusę bendrosios infliacijos. Tai tiesiogiai sietina su tebeaugančiomis darbo sąnaudomis – nors ūkio aktyvumas yra pakylėtas ir didėja darbo našumas, pastarąjį gerokai lenkia darbo užmokesčio augimas, sukeliantis spaudimą kainoms, ypač – paslaugų ekonominėse veiklose. Prognozuojama, kad artimiausiu metu bendroji infliacija Lietuvoje tiek **2019 m.**, tiek **2020 m. turėtų būti apie 2,3 proc.⁷**

1 lentelė

Numatoma Lietuvos ekonomikos raida 2018–2020 m. (2019 m. gruodžio mėn. prognozė)

	2019 m. gruodžio mėn. prognozė ^a		
	2018	2019 ^b	2020 ^b
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)			
Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI	2,5	2,3	2,3
BVP defliatorius ^c	3,3	2,8	2,4
Darbo užmokestis	10,0	8,5	6,7
Importo defliatorius ^c	4,7	1,0	1,7
Eksporto defliatorius ^c	3,6	2,1	1,6
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis, %, pokytis per metus)			
Bendrasis vidaus produktas ^c	3,7	3,7	2,5
Privačiojo vartojimo išlaidos ^c	3,7	3,6	3,4
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos ^c	0,5	1,2	0,4

⁷ Nuoroda į Lietuvos banko pateiktą Lietuvos ekonomikos apžvalgą (2019 m. gruodis):
<https://www.lb.lt/leidiniai/makroekonominės-prognozes-2019-m-gruodis>

Bendrojo pagrindinio kapitalo sudarymas ^c	8,5	7,0	4,7
Prekių ir paslaugų eksportas ^c	6,4	8,8	4,0
Prekių ir paslaugų importas ^c	6,1	6,9	4,5
Darbo rinka			
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; %, palyginti su darbo jėga)	6,1	6,2	6,2
Užimtųjų skaičius (% pokytis per metus)	1,5	0,5	0,0
Išorės sektorius (% palyginti su BVP)			
Prekių ir paslaugų balansas	1,8	4,0	3,6
Einamosios sąskaitos balansas	0,3	2,0	1,5
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	1,8	3,8	3,4

Šaltinis: Lietuvos bankas

a) Makroekonominių rodiklių prognozės parengtos pagal informaciją, paskelbtą iki 2019 m. lapkričio 25 d.

b) Prognozė.

c) Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

d) 2019 m. darbo užmokesčio augimo prognozė neapima jo perskaičiavimo dėl įsigaliosiančių mokesčių ir pensijų sistemos pakeitimų.

e) Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją.

Valstybė toliau orientuojasi į ekonomikos augimą ir šalies konkurencingumo didinimą, darnios ir žinių visuomenės kūrimą, palankios investicijoms aplinkos bei tinkamos plėtrai įstatyminės bazės sukūrimą narystės Europos Sąjungoje sąlygomis, taip pat skatinant aktyvią veiklą.

Europos Sąjungos parama

2014–2020 m. ES Sanglaudos politikos tikslams įgyvendinti Lietuvai skirta 6,82 mlrd. eurų iš ES struktūrinių fondų, iš jų Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslui – apie 113,8 mln. eurų. Lietuvoje 2014–2020 m. finansiniu laikotarpiu didelis dėmesys numatomas skirti į aukštą pridėtinę vertę orientuotai ekonomikai. Apie 10 proc. planuojama skirti moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir inovacijoms skatinti, apie 8 proc. – smulkioms ir vidutinėms įmonėms skatinti.

Sanglaudos politika ir ES fondų lėšos yra laikomos vienu pagrindinių Lietuvos narystės ES privalumų, o ES fondų investicijos yra pripažįstamos svarbiu Lietuvos ūkio ekonomikos varikliu. Šio vertinimo rezultatai patvirtina, kad pagal 2014–2020 m. ES fondų investicijų programą planuojami įgyvendinti projektai reikšmingai paskatins Lietuvos ūkio plėtrą ir šalies ekonominę konvergenciją. Ekonometrinio modeliavimo rezultatai leidžia prognozuoti, kad ES fondų investicijos 2015–2020 m. laikotarpiu lems vidutiniškai 0,9 proc. punkto didesnę metinį nominalaus BVP augimą. Prognozuojamas investicijų efektyvumo koeficientas veiksmų programos įgyvendinimo laikotarpiu bus 1,88, o pratęsus poveikio vertinimo laikotarpį iki 2030 m. – suminė investicijų grąža pasieks 2,4. Kitaip tariant, prognozuojama, kad vienas pagal 2014–2020 m. veiksmų programą investuotas euras iki 2030 m. atneš 2,4 euro grąžą. Lyginant su ankstesnių ES finansinių laikotarpių nustatytais poveikio koeficientais prognozuojamas investicijų efektyvumas yra didesnis. Geresnius investicijų grąžos rodiklius lemia keli veiksniai: pirma, prognozuojama, kad veiksmų programa bus įgyvendinama stabilioje makroekonominėje aplinkoje, antra, bendroje investicijų struktūroje daugiau lėšų nei ankstesniais programiniais laikotarpiais yra nukreipta į produktyviasias investicijas ir mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą (MTTP).

Pirminį ir stipriausią poveikį 2014–2020 m. ES fondų investicijos turės bendrųjų investicijų augimui. Prognozuojama, kad iki 2023 m. pagrindinio kapitalo formavimui dėl ES fondų investicijų papildomai bus skirta daugiau nei 10,5 mlrd. eurų, o tai sudarys apie 15 proc. viso vertinamo laikotarpio išlaidų bendrojo kapitalo formavimui. Investicijų gausinimas teigiamai veiks produktyvumo augimą.

Analizė parodė, kad 2014–2020 m. ES fondų investicijos turės reikšmingą socialinį efektą. Pagal atliktus skaičiavimus dėl ES investicijų iki 2023 m. bus sukurta ar išsaugota apie 27 tūkst. darbo vietų, o tai lems beveik 2 proc. punktais mažesnę bendrą nedarbo lygį Lietuvoje, palyginti su scenarijumi „be investicijų“. ES fondų investicijos labiau skatins ne užimtųjų skaičiaus augimą, o darbo vietų palaikymą ar persiskirstymą šalies darbo rinkoje. Poveikis darbo vietų kūrimui programos įgyvendinimo laikotarpiu

paskatins darbo užmokesčio augimą. Prognozuojama, kad iki 2023 m. vidutinis metinis realus bruto darbo užmokestis dėl ES investicijų pakils beveik 33 eurai ir lems 3 proc. didesnį darbo užmokestį šalyje⁸. 2014–2020 m. numatomos tokios naujos iniciatyvos: integruotos teritorinės investicijos, bendruomenių inicijuojama vietos plėtra, taip pat bus remiamos tvarios miestų plėtros priemonės. Tvarios miesto plėtros priemonėms įgyvendinti nacionaliniu lygmeniu bus skiriama mažiausiai 5 proc. Europos regioninės plėtros fondo lėšų.

Pagal Lietuvos partnerystės sutartį parengtos trys veiksmų programos: 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programa, Lietuvos 2014–2020 m. kaimo plėtros programa ir Žuvininkystės sektoriaus veiksmų programa.

Informacija apie Lietuvoje 2014–2020 m. finansinio laikotarpio gautas paraiškas, įgyvendinamus projektus ir išmokėtas paramos lėšas pateikta 2 lentelėje.

2 lentelė

Informacija apie Lietuvoje 2014–2020 m. finansiniu laikotarpiu gautas paraiškas, įgyvendinamus projektus ir išmokėtas paramos lėšas (2019 m. gruodžio 31 d. duomenys)

Eurai

Indikatorius	Vnt.	Projektų vertė	Skirtas finansavimas	Apmokėta projektų išlaidų suma	Išmokėtas finansavimas
Gautos paraiškos	29248	9 964 237 037,62	-	-	-
Vertinamos paraiškos	689	392 931 560,57	-	-	-
Finansuojami projektai	19432	7 156 403 067,09	Iš viso: 5 458 776 519,40 ES lėšos: 5 271 248 191,36	3 910 461 055,84	3 086 447 795,75
Įgyvendinami projektai	12819	5 673 565 484,67	Iš viso: 4 370 586 288,63 ES lėšos: 4 227 444 562,02	2 547 890 172,21	2 072 890 955,45
Baigti projektai	6354	1 422 333 533,75	Iš viso: 1 053 864 568,10 ES lėšos: 1 010 481 369,29	1 361 130 460,40	1 012 563 914,13
Projektai, kurių įgyvendinimo atsisakyta/nefinansuojamos paraiškos	259/9127	60 504 048,67/ 1 904 321 399,69	Iš viso: 34 325 662,67 ES lėšos: 33 322 260,05	1 440 423,23	992 926,17

Šaltinis: Lietuvos Respublikos finansų ministerija

Informacija apie Kupiškio rajono savivaldybės ūkio subjektų 2014–2020 m. finansiniame laikotarpyje pateiktas paraiškas, įgyvendinamus projektus ir gautas paramos lėšas pateikta 3 lentelėje.

3 lentelė

Informacija apie Kupiškio rajono savivaldybės ūkio subjektų 2014–2020 m. finansiniu laikotarpiu pateiktas paraiškas, įgyvendinamus projektus ir gautas paramos lėšas (2019 m. gruodžio 31 d. duomenys)

Eurai

Indikatorius	Vnt.	Projektų vertė	Skirtas finansavimas	Apmokėta projektų išlaidų suma	Išmokėtas finansavimas
Pateiktos paraiškos	91	25 853 275,65	-	-	-
Vertinamos paraiškos	-	-	-	-	-
Finansuojami projektai	72	14 676 488,94	Iš viso: 11 164 931,23 ES lėšos: 10 841 111,06	10 958 021,68	8 543 550,13
Įgyvendinami	52	12 450 782,62	Iš viso: 9 283 660,91	8 889 376,86	6 786 665,73

⁸ Nuoroda į 2014–2020 m. ES fondų investicijų poveikio Lietuvos ūkiui ir plėtros prioritetų 2021–2027 vertinimo galutinę ataskaitą: <http://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/2014-2020-m-es-fondu-investiciju-poveikio-lietuvos-ukiui-ir-pletros-prioritetu-2021-2027-m-vertinimas>

projektai			ES lėšos: 8 986 284,83		
Baigti projektai	20	2 225 706,32	Iš viso: 1 881 270,32 ES lėšos: 1 854 826,23	2 068 644,82	1 756 884,40
Projektai, kurių įgyvendinimo atsisakyta/ nefinansuojamos paraiškos	-/19	-/8 624 486,62	-	-	-

Šaltinis: Lietuvos Respublikos finansų ministerija

Informacija apie Kupiškio rajono savivaldybės administracijos 2014–2020 m. finansiniu laikotarpiu pateiktas paraiškas, įgyvendinamus projektus ir gautas paramos lėšas pateikta 4 lentelėje.

4 lentelė

Informacija apie Kupiškio rajono savivaldybės administracijos 2014–2020 m. finansiniu laikotarpiu pateiktas paraiškas, įgyvendinamus projektus ir gautas paramos lėšas (2019 m. gruodžio 31 d. duomenys)

Eurais

Indikatorius	Vnt.	Projektų vertė	Skirtas finansavimas	Išmokėtas finansavimas
Pateiktos paraiškos	25	7 288 811,68	-	-
Finansuojami projektai	25	7 288 811,68	6 947 624,20	5 057 569,88
Vertinamos paraiškos	-	-	-	-
Įgyvendinami projektai	18	6 118/ 981,39	5 929 175,13	4 145 181,04
Baigti projektai	7	1 169 830,29	1 018 449,07	912 388,84
Projektai, kurių įgyvendinimo atsisakyta/nefinansuojamos paraiškos	-	-	-	-

Šaltinis: Lietuvos Respublikos finansų ministerija

Investicijos

Lietuvos bankas ir Lietuvos statistikos departamentas skelbiami išankstiniai 2019 m. antrojo ketvirčio tiesioginių investicijų (TI) duomenys, rodo, kad: tiesioginių užsienio investicijų (TUI) srautas Lietuvoje 2019 m. antrąjį ketvirtį sudarė 419,2 mln. Eur, palyginti su 2018 m. atitinkamu laikotarpiu, jis išaugo 3,1 karto. Didžiausi investicijų srautai teko Estijos (189,5 mln. Eur), Suomijos (73,1 mln. Eur) ir Prancūzijos (64,7 mln. Eur) investuotojams, o didžiausi neigiami srautai fiksuoti Jungtinės Karalystės (–45,5 mln. Eur), Lenkijos (–42,5 mln. Eur) ir Kipro (–39,1 mln. Eur) kapitalo įmonėse. Pagal veiklas didžiausi srautai teko profesinės, mokslinės ir techninės veiklos (112,9 mln. Eur), didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto (107,6 mln. Eur) įmonėms, o didžiausi neigiami srautai užfiksuoti apdirbamosios gamybos įmonėse (–86,8 mln. Eur);

TUI pajamos, tenkančios nerezidentams, 2019 m. antrąjį ketvirtį, palyginti su 2018 m. atitinkamu ketvirčiu, padidėjo 18,3 proc. ir sudarė 636,7 mln. Eur. Didžiausią TUI pajamų dalį sudarė išmokėti dividendai.

Sukauptosios TUI Lietuvoje 2019 m. birželio 30 d. sudarė 17,4 mlrd. Eur, arba 37,2 proc. BVP. Vienam šalies gyventojui vidutiniškai teko 6 238 Eur TUI (2018 m. birželio 30 d. – 5 940 Eur). Didžiausios sukauptos investicijos Lietuvoje susijusios su Švedijos (3 mlrd. Eur), Estijos (2,8 mlrd. Eur) ir Nyderlandų (2,5 mlrd. Eur) investuotojais.

Lietuvos TI srautas užsienyje 2019 m. antrąjį ketvirtį sudarė 44,3 mln. Eur. Didžiausi investicijų srautai fiksuoti Maltoje (38 mln. Eur), Baltarusijoje (9 mln. Eur) ir Latvijoje (7,6 mln. Eur). Tai nulėmė išaugusios investicijos į profesinės, mokslinės ir techninės veiklos įmones (44,8 mln. Eur).

TI pajamos, Lietuvos investuotojų uždirbtos užsienyje, 2019 m. antrąjį ketvirtį sudarė 50 mln. Eur – didžiausia pajamų dalis teko dividendams (30,9 mln. Eur);

Lietuvos sukauptosios TI užsienyje 2019 m. birželio 30 d. sudarė 4,1 mlrd. Eur, Lietuvos TI į ES 2

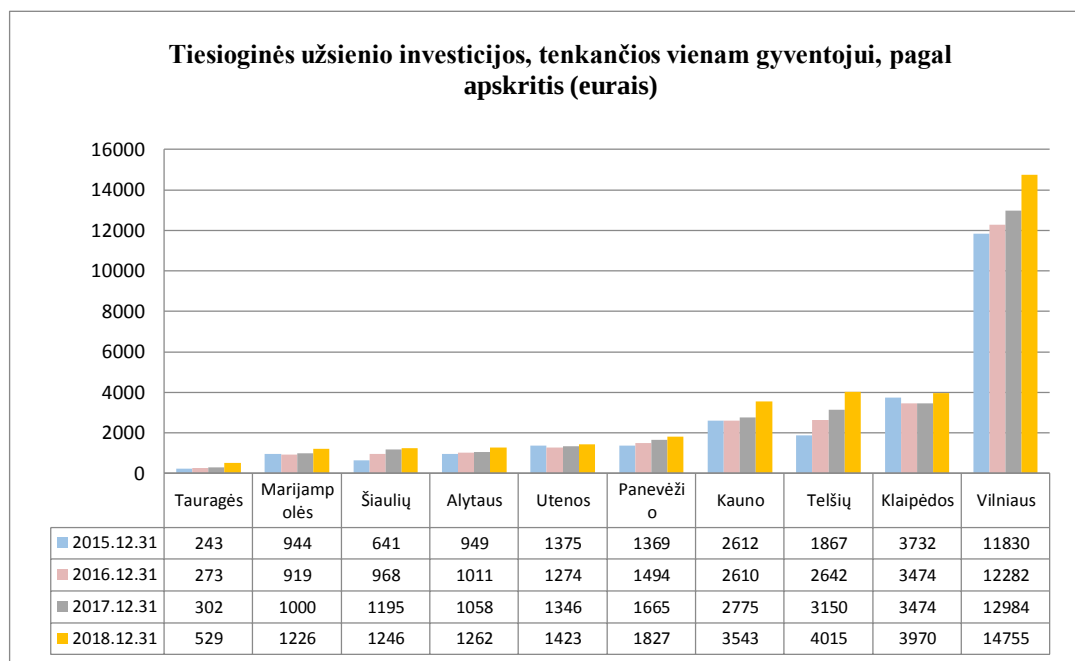
valstybes nares sudarė 88,9, į euro zonos šalis – 70,5 proc. visų Lietuvos TI užsienyje.

Daugiausia investuota Vilniaus apskrityje – 70,2 proc. visų šalies TUI (Vilniaus miesto savivaldybėje – 95 proc. visų Vilniaus apskrities TUI), Kauno apskrityje – 11,7 proc. (Kauno miesto savivaldybėje – 76,4 proc.), ir Klaipėdos apskrityje – 7,4 proc. (Klaipėdos miesto savivaldybėje – 75,4 proc.).

Palyginti su 2017 m. pabaiga, 2018 m. TUI didėjo visose apskrityse, didžiausias augimas buvo Tauragės apskrityje (67,8 proc.), tai lėmė didėjusios investicijos į apdirbamąją gamybą.

TUI vienam gyventojui Vilniaus regione teko 14,8 tūkst. EUR, Vidurio ir vakarų Lietuvos regione – 2,6 tūkst. EUR.

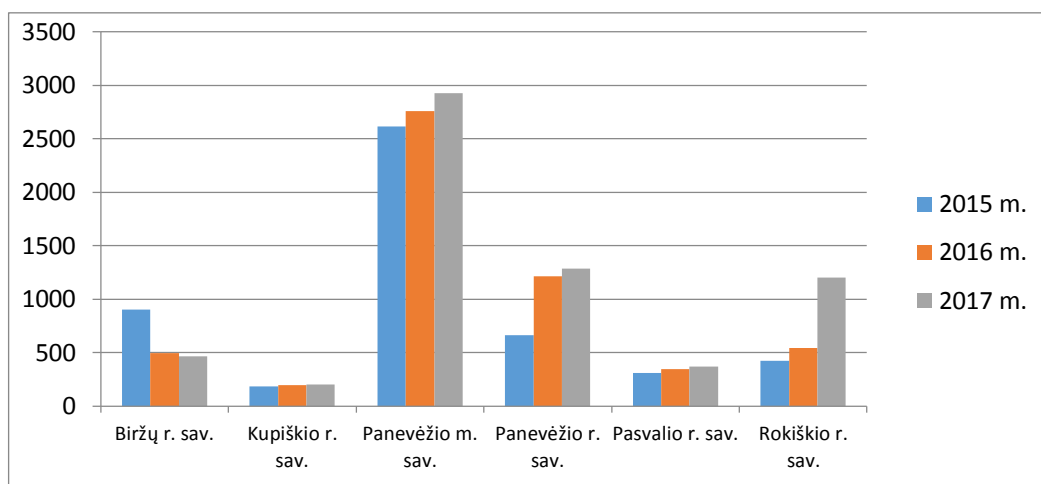
1 pav.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

2 pav.

Tiesioginės investicijos, tenkančios vienam gyventojui Panevėžio apskrityje (Eurais)

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2017 m. daugiausia materialinių investicijų į ilgalaikį materialųjį turtą buvo Vilniaus apskrityje – 2,9 mlrd. eurų, arba 39,7 proc. visų šalies materialinių investicijų, Kauno apskrityje – 1,4 mlrd. eurų, arba 19 proc., ir Klaipėdos apskrityje – 0,9 mlrd. eurų, arba

13,1 proc. visų šalies materialinių investicijų. Mažiausiai materialinių investicijų teko Tauragės apskrityje – 0,1 mlrd. eurų, arba 1,6 proc. visų šalies materialinių investicijų.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis,

2017 m. daugiausia materialinių investicijų vienam gyventojui teko Vilniaus miesto savivaldybėje – 4,4 tūkst. eurų, Klaipėdos rajono savivaldybėje – 4,1 tūkst. eurų, Klaipėdos miesto savivaldybėje – 3,7 tūkst. eurų. Mažiausiai materialinių investicijų vienam gyventojui teko Skuodo rajono savivaldybėje – 485 eurai, Zarasų rajono – 506 eurai, Biržų rajono – 578 eurai ir Anykščių rajono savivaldybėje – 596 eurai. Kupiškio rajone 2017 m. materialinių investicijų vienam gyventojui teko 902 eurai.

Verslas, pramonė

VĮ Registrų centro duomenimis, 2018 m. Lietuvoje buvo įregistruota 11 771 ūkio subjektas, arba beveik 4 proc. daugiau negu 2017 m. Daugiausia naujai įregistruotų ūkio subjektų buvo Vilniaus apskrityje, o mažiausiai – Tauragės. Panevėžio apskrityje tuo pačiu laikotarpiu įmonių skaičius išaugo 1,8 proc. (arba 231 ūkio subjektu), Kupiškio rajone – 3,8 proc. (29 ūkio subjektais).

2019 m. pradžioje Lietuvoje veikė 105 093 ūkio subjektai. Palyginti su 2018 m. pradžia, veikiančių ūkio subjektų skaičius išaugo 0,9 proc. (976 ūkio subjektais), Panevėžio apskrityje veikė 6406 ūkio subjektai. Jų skaičius per metus beveik nepakito. Kupiškio rajone veikiančių ūkio subjektų skaičius sumažėjo 3 ūkio subjektais.

Beveik ketvirtadalis ūkio subjektų (23,5 proc.) užsiėmė didmenine ar mažmenine prekyba, variklinių transporto priemonių ir motociklų remontu.

Veikiančių ūkio subjektų skaičius 2019 m. pradžioje, palyginti su 2018 m. pradžia, labiausiai padidėjo Kalvarijos, Alytaus rajono ir Vilkaviškio rajono savivaldybėse – atitinkamai 13, 12 ir 8 proc.

5 lentelė

Informacija apie įregistruotus ir veikiančius ūkio subjektus 2017–2019 m. (2019 m. pradžios duomenys)

	Įregistruotų ūkio subjektų skaičius			Veikiančių ūkio subjektų skaičius			Veikiančių ūkio subjektų dalis, palyginti su visais įregistruotais ūkio subjektais, %		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Iš viso Lietuvoje:	218994	225667	237438	104074	104117	105093	47,5	46,1	44,3
Panevėžio apskritis	12325	12528	12759	6403	6394	6406	52,0	51,0	50,2
Biržų r. sav.	1128	1134	1162	463	469	485	41,0	41,4	41,7
Kupiškio r. sav.	760	769	798	326	318	315	42,9	41,4	39,5
Panevėžio m. sav.	6519	6583	6587	3701	3655	3548	56,8	55,5	53,4
Panevėžio r. sav.	1661	1717	1772	893	923	976	53,8	53,8	55,1
Pasvalio r. sav.	952	976	1000	412	416	442	43,3	42,6	44,2
Rokiškio r. sav.	1305	1349	1440	608	613	640	46,6	45,4	44,4

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Verslumo rodiklis (veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius, tenkantis 1000 gyventojų) 2019 m. pradžioje Kupiškio rajone siekė 18,8 (2018 m. pradžioje šis rodiklis buvo 17,4).

Didžioji dalis mažų ir vidutinių ūkio subjektų 2018 m. užsiėmė didmenine ir mažmenine prekyba, žemės ūkiu, variklinių transporto priemonių ir motociklų remontu, apdirbamąja gamyba, transportu ir saugojimu, statyba, švietimu.

Didžiausia rajono įmonė UAB „Durpeta“ užsiima durpių substratų gamyba. Durpininkystė daro didelę įtaką Kupiškio rajono ekonominiam vystymuisi. Per metus išgaunama per 500 tūkst. m³ durpių, dirba apie 170 nuolatinių darbuotojų.

Rajone išvystyta apdirbamoji gamyba: UAB „Slavita“ įkurta 1996 m. ir yra sparčiai besivystanti baldų

komponentų gamybos įmonė (dirba 167 darbuotojai).

2017 m. daugiausia žemės ūkio produkcijos pagaminta Šiaulių (20,3 proc. visos šalies produkcijos, iš jos augalininkystės – 24,7 proc., gyvulininkystės – 12,9 proc.), Kauno (atitinkamai 18,1, 18,4 ir 17,7 proc.) ir Panevėžio (atitinkamai 14,9, 16,2 ir 12,7 proc.) apskrityse. Mažiausiai žemės ūkio produkcijos pagaminta Alytaus (3,8 proc. visos šalies produkcijos), Utenos (4,2 proc.) ir Telšių (5,7 proc.) apskrityse.

Kupiškio rajonas – žemdirbiškas rajonas ir tą rodo žemės fondo sudėtis pagal Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos 2018 m. sausio 1 d. duomenis: iš 108,1 tūkst. ha bendro ploto žemės ūkio naudmenos sudaro 62,7 tūkst. ha (57,9 proc.), miškai – 32,0 tūkst. ha (29,6 proc.), o likę 12,5 proc. užimti keliais, vandenimis, užstatyta teritorija ir kt.

Kupiškio rajone 2018 metais priimta ir perduota VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centrui 1861 žemės ūkio naudmenų ir kitų plotų deklaracija, kuriose deklaruotas plotas sudarė 55,4 tūkst. ha. Vidutinis deklaruoto ūkio dydis – 29,78 ha.

Rajone javais apsejama 60 proc. viso sėjamo ploto, žieminiiais ir vasariniais rapsais – 6,5 proc., o 33,5 proc. sudaro žalienos, pašarinės kultūros ir pūdymai.

2018 m. gruodžio 31 d. rajone laikyti 9179 vnt. galvijų, iš jų 4406 melžiamos karvės, mėsinių ir mišrūnų veislių galvijų – 1834 vnt. Per 2018 metus rajone laikomų galvijų skaičius sumažėjo 628 vnt., o melžiamų karvių skaičius sumažėjo 495 vnt. Tam turėjo įtakos smarkiai sumažėję mėsos ir pieno supirkimo kainos.

Kupiškio rajone veikia 5 kooperatinės bendrovės: ŽŪK „Kupiškio grūdai“, kooperatyvas „Pieno puta“, kooperatyvas „Pienininkai“, ŽŪK „Baltoji smilga“, kredito unija „Kupiškėnų taupa“.

Populiarus išlieka ekologinis ūkininkavimas. Rajone tokį ūkininkavimą pasirinko 30 ūkių.

Turizmas

2018 m. kelionių agentūros ir kelionių organizatoriai aptarnavo 193,9 tūkst. užsieniečių (iš jų 71,8 tūkst. vienadienių lankytojų) ir 500,3 tūkst. Lietuvos gyventojų (iš jų 34,1 tūkst. vienadienių lankytojų). Apsilankiusių Lietuvoje užsienio turistų skaičius, kai keliones organizuoja kelionių agentūros arba kelionių organizatoriai, palyginti su 2017 m., padidėjo 7,5 proc., išvykusių į užsienį Lietuvos gyventojų skaičius padidėjo 23 proc.

Pasinaudoję kelionių agentūrų arba kelionių organizatorių paslaugomis, daugiausia svečių atvyko iš Vokietijos (32,2 proc.), Prancūzijos (6,8 proc.), Japonijos (6,8 proc.) ir Italijos (5,6 proc.). Lietuviai daugiausia keliavo į Turkiją (29,5 proc.), Egiptą (11,9 proc.), Graikiją (10,1 proc.), Ispaniją (5 proc.), Bulgariją (4,9 proc.) ir Lenkiją (4,3 proc.).

2018 m. Lietuvos apgyvendinimo įstaigos sulaukė 11,3 proc. daugiau turistų nei 2017 m. Apgyvendinimo įstaigose buvo apsistoję 3,6 mln. turistų. Užsieniečiai sudarė 48,2 proc. visų apgyvendintų turistų, o jų skaičius, palyginti su 2017 m., išaugo 10,2 proc. Daugiausia užsienio turistų sulaukta iš Vokietijos – 214,1 tūkst. (12,3 proc.), Rusijos – 183,6 tūkst. (10,5 proc.), Lenkijos – 179,2 tūkst. (10,3 proc.), Baltarusijos – 165,6 tūkst. (9,5 proc.), ir Latvijos – 161,7 tūkst. (9,3 proc.).

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Kupiškio rajone apgyvendintų turistų skaičius 2019 m. sausio – birželio mėn. buvo 505 arba 17,2 proc. daugiau nei per tą patį laikotarpį 2018 m.

Kitas svarbus rodiklis, nusakantis turizmo tendencijas, yra apgyvendinimo įstaigų užimtumas. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis, 2019 m. I pusr. Kupiškio rajone veikiančių apgyvendinimo įstaigų numerių užimtumas sudarė 23,3 proc. (atitinkamai Panevėžio apskrityje – 33,8 proc., Lietuvoje – 52,3 proc.).

Kupiškio rajono savivaldybėje yra 44 objektai, įtraukti į svarbiausių Nekilnojamųjų kultūros vertybių sąrašą.

Vertingi išskirtiniai rajono turizmo objektai – Palėvenės Šv. Domininko bažnyčia ir buvęs dominikonų vienuolynas, Lėvens tvenkinys (Kupiškio marios), Kupiškio Kristaus Žengimo į dangų bažnyčia, Kupos upės slėnio parkas, Adomynės dvaro sodyba ir daugelis kitų objektų, pritaikytų turizmui bei jų lankymui.

Siekdama padidinti turizmo objektų prieinamumą ir pritraukti į rajoną daugiau turistų, Kupiškio rajono savivaldybės administracija 2019 m. tęsė su turizmo plėtra susijusių projektų įgyvendinimą:

- „Palėvenės buvusio dominikonų vienuolyno ansamblio restauravimas ir pritaikymas šiuolaikinės visuomenės socialiniams ir ekonominiams poreikiams“ (bendra projekto vertė – 473139,30 euro. Projektui įgyvendinti skiriama 402168,40 euro finansinė parama iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) ir 70970,90 euro skiriama iš Kupiškio rajono savivaldybės biudžeto lėšų. Projekto tikslas – padidinti Palėvenės dominikonų vienuolyno statinių ansamblio svirne teikiamų kultūros paslaugų prieinamumą, įvairovę bei kokybę, skatinant gyventojų susidomėjimą kultūros paveldu, pagerinant Kupiškio rajono turistinį patrauklumą bei pritraukiant papildomus lankytojų srautus. Įgyvendinus projektą

numatomi tiesioginiai projekto rezultatai: atnaujinta Svirno pastato išorė ir rekonstruota po I etapo nebaigta tvarkyti vidaus dalis, įrengti inžineriniai tinklai, siekiant pritaikyti pastatą visapusiškam funkcionavimui, ir įsigytas elektroninis lankytojų skaičiuotuvas, kuris būtinas užtikrinti tikslų lankytojų skaičiaus fiksavimą objekte po projekto įgyvendinimo). Projekto įgyvendinimo procentas – 87,2 proc.⁹

➤ „Biržų, Kupiškio, Pasvalio, Rokiškio rajonų savivaldybės jungiančių turizmo trasų ir turizmo maršrutų informacinės infrastruktūros plėtra“ (bendra projekto vertė – 227152,95 euro. Projektui įgyvendinti skiriama 193 080,00 eurų finansinė parama iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), 34072,95 euro projektui įgyvendinti skirs projekto vykdytojas – Biržų rajono savivaldybė bei projekto partneriai – Kupiškio, Pasvalio, Rokiškio rajonų savivaldybės. Kupiškio rajono savivaldybei tenkanti suma projektui – 57728 eurai, iš šių lėšų 49068,80 euro ES skiriamos lėšos, 8659,20 euro – Kupiškio rajono savivaldybės dalis. Projekto tikslas – išplėsti ir pakelti į aukštesnį informatyvumo lygmenį keturiose savivaldybių teritorijose – Biržų, Kupiškio, Pasvalio, Rokiškio – esančių turizmo trasų ir turizmo maršrutų informacinę infrastruktūrą, įrengiant naujus ženklinimo ir infrastruktūros objektus. Įgyvendinus projektą numatomi tiesioginiai projekto rezultatai: kartu su partneriais Biržų, Pasvalio ir Rokiškio rajonų savivaldybių administracijomis įrengti 8 dideli informaciniai standai, informuojantys apie esančių turizmo trasų ir turizmo maršrutų išdėstymą Biržų, Kupiškio, Pasvalio ir Rokiškio rajonų savivaldybių teritorijose; įrengti nukreipiantieji informaciniai ženklinimo, informaciniai standai, pėsčiųjų rodyklės: Kupiškio rajone bus įrengti 76 informaciniai kelio ženklai Nr. 628 „Krypties rodyklė į lankytiną vietą“ ir (ar) Nr. 629 „Lankytinos vietos pavadinimas“; įrengti 2 dideli informaciniai standai (5600x6000x3000) bendrai keturių savivaldybių informacijai, 2 dvipusiai informaciniai standai su apšvietimu (2250x2590x1750), 1 informacinis standas su stogeliu (2500x1500), 2 krypties rodyklės pėstiesiems). Projekto įgyvendinimo procentas – 20,2 proc.

Taip pat 2019 m. Kupiškio rajono savivaldybės administracija kartu su partneriais iš Lietuvos, Latvijos ir Baltarusijos įgyvendino bendrą projektą „Kulinarinio paveldo ir tradicinių amatų įgūdžių skatinimas ir išsaugojimas“. Projekto tikslas – aktyvaus ir tausaus kultūros ir istorinio paveldo naudojimo skatinimas per tarpvalstybinį bendradarbiavimą. Projekto metu numatomos investicijos į Kupiškio rajono savivaldybei nuosavybės teise priklausančių kultūros paveldo objektą – Adomynės dvarą. Atgaivinti senieji amatai bus pristatomi projekto metu vyksiančiuose festivaliuose Lietuvos, Latvijos bei Baltarusijos respublikose. Projektas finansuojamas 2014–2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programos, Savivaldybės biudžeto ir valstybės biudžeto lėšomis.

Susisiekimasis

Kupiškio rajono savivaldybės valstybinės reikšmės kelių tinklą sudaro 5 valstybinės reikšmės krašto keliai (Kupiškis–Vabalninkas–Biržai (Nr. 124), Daugpilis–Rokiškis–Panevėžys (Nr. 122), Kupiškis–Utena (Nr. 118), Pagojė–Sedeikiai–Viešintos–Nociūnai (Nr. 175) ir Skapiškis–Pandėlys (Nr. 192) 118 ir 35 rajoniniai keliai (R61). Kupiškio rajono savivaldybėje valstybinės reikšmės magistralinių kelių nėra, bet nuo automagistralės „Via Baltica“ (Helsinkis–Talinas–Ryga–Kaunas–Varšuva) Kupiškis yra nutolęs tik 50 kilometrų. Kupiškio rajoną kerta geležinkelio linija (linijos ilgis 44,10 km). Kupiškio rajono savivaldybėje bendras vietinės reikšmės kelių ir gatvių ilgis 2018 m. siekė 874 km. Kelių ir gatvių su kieta danga ilgis siekė 120 km, žvyro kelių – 754 km, grunto kelių – 1 km. Kupiškio rajono savivaldybės vietinės reikšmės keliuose patobulintos kelių dangos sudaro tik 12 proc. ir žymiai atsilieka nuo šalies, apskrities ir kitų apskrities savivaldybių rodiklių.

Nacionalinėje susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programoje¹⁰, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1253 „Dėl Nacionalinės susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programos patvirtinimo“, numatyta plėtoti ir modernizuoti transeuropinės, valstybinės ir vietinės reikšmės kelių transporto infrastruktūrą (modernizuoti automagistralės, gerinti jungimąsi su tarptautiniais koridoriais, toliau rekonstruoti krašto ir rajoninius kelių, plėtoti miestų ir miestelių aplinkkelius, diegti eismo saugos ir aplinkosaugos priemones).

2019 m. Europos Sąjungos fondų, Kelių priežiūros ir plėtros programos ir Kupiškio rajono savivaldybės biudžeto lėšomis buvo baigti įgyvendinti 3 Kupiškio miesto ir rajono gatvių rekonstrukcijos ir remonto

⁹ Nuoroda į projektų aprašymus

https://www.kupiskis.lt/lt/veiklos_sritys/investicijos/es-parama-igyvendinami-projektai/palevenes-buvusio-dominikonu-7x2q.html

¹⁰ Nuoroda į Nacionalinę susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programą:

<https://sumin.lrv.lt/lt/administracine-informacija/nacionaline-susisiekimo-pletros-2014-2022-metu-programa>

projektai: „Dviračių transporto infrastruktūros plėtra Kupiškio mieste, K. Šimonio g.“, „Kupiškio miesto S. Nėries gatvės dalies rekonstrukcija“, „Kupiškio miesto Maironio gatvės kapitalinis remontas“.

2020 m. Europos Sąjungos fondų, Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšomis numatoma tęsti pradėtų projektų įgyvendinimą:

- „Kupiškio seniūnijos Svidenių kaimo vietinės reikšmės kelio Nr. 1v3 Svideniai–Drūlėnai kapitalinis remontas“;
 - „Kupiškio seniūnijos Svidenių kaimo vietinės reikšmės kelio Nr. 1v119 Vizgiūnai–Svideniai kapitalinis remontas“;
 - „Kupiškio seniūnijos Svidenių kaimo vietinės reikšmės kelio Nr. 1v103 Paketurių k. (Bokšto g.)–Svideniai kapitalinis remontas“;
 - „Transporto infrastruktūros modernizavimas Kupiškio mieste S. Dariaus ir S. Girėno g., Topolių g. ir Račiupėnų g.“. Projekto įgyvendinimo metu numatoma rekonstruoti tris Kupiškio miesto gatves (S. Dariaus ir S. Girėno (680 m), Račiupėnų (800 m) ir Topolių (646 m).
- Taip pat 2019 m. buvo pradėti įgyvendinti Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos ir Kupiškio rajono savivaldybės administracijos lėšomis finansuojami projektai:
- „Kupiškio r. Šepetos k. Saulėtekio g. ir Skodinio g. rekonstravimas“. Projekto įgyvendinimo metu numatoma rekonstruoti Šepetos k. Saulėtekio (525 m) ir Skodinio gatves (806 m).
 - „Kupiškio r. Šimonių sen. Migonių k. Vedrupio g. ir Šimonių mstl. Šimonėlių g. rekonstravimas“. Projekto įgyvendinimo metu numatoma rekonstruoti Migonių k. Vedrupio gatvės dalį (1,915 m) ir Šimonių mstl. Šimonėlių gatvę (498 m).
 - „Kupiškio r. Šimonių mstl. centrinės dalies viešųjų erdvių sutvarkymas“. Projekto įgyvendinimo metu numatoma atnaujinti ir naujai įrengti 1,153 km pėsčiųjų takų, sutvarkyti parką, naujai įrengti suoliukus, šiukšliadėžes, lauko treniruoklius, apšvietimą.

2019 m. buvo pateikta paraiška projekto „Kupiškio rajono Kreipšių kaimo Vėželių gatvės (6v14) ir Skapiškio miestelio Trumposios gatvės (6v30) rekonstravimas“ finansavimui Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos lėšomis gauti. Projektą numatoma įgyvendinti 2020–2022 m.

2020 m. taip pat numatoma baigti įgyvendinti visiems Savivaldybės gyventojams aktualų ES, valstybės biudžeto ir Savivaldybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Autobusų stoties pastato ir viešųjų erdvių Gedimino g. 96, Kupiškio mieste, modernizavimas“. Projekto įgyvendinimo metu numatoma modernizuoti Autobusų stoties pastatą, sutvarkyti jos teritoriją ir pritaikyti ją komercinei veiklai¹¹.

Inžinerinė infrastruktūra

UAB „Kupiškio vandenys“ 2015 m. liepos 7 d. gavo geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo veiklos licenciją Nr. L7-GVTNT-45 ir teikia Kupiškio rajono įmonėms ir gyventojams geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas. Visas UAB „Kupiškio vandenys“ patiektas vandens kiekis atitinka Lietuvos higienos normos HN 24:2003 reikalavimus. Visas surinktas nuotekas UAB „Kupiškio vandenys“ valo laikydamasi aplinkosaugos reikalavimų.

Vandens tiekimo sektoriuje 2018 metais UAB „Kupiškio vandenys“ eksploatavo 13 vandenviečių, kuriose iš 17 veikiančių artezinių gręžinių buvo išgauta 387,1 tūkst. m³ vandens. Visose vandenvietėse yra įrengti vandens gerinimo įrenginiai, kurių bendras metinis pajėgumas siekia 2137,0 tūkst. m³ ir kurie užtikrina, kad Kupiškio m., Subačiaus m., Alizavos mstl., Skapiškio mstl., Šimonių mstl., Adomynės k., Aukštupėnų k., Byčių k., Juodpėnų k., Laičių k., Naivių k., Noriūnų k., Palėvenėlės k., Pyragių k., Rudilių k., Valakų k. ir Virbališkių k. vandens vartotojams būtų tiekiamas išvalytas ir Lietuvos higienos normos HN 24:2003 reikalavimus atitinkantis geriamas vanduo. Tokio išvalyto vandens 2018 metais vartotojams pateikta 371,6 tūkst. m³.

Buitinių nuotekų šalinimo ir tvarkymo sektoriuje UAB „Kupiškio vandenys“ 2018 metais prižiūrėjo ir eksploatavo 11 buitinių nuotekų surinkimo ir valymo sistemas, esančias Kupiškio m., Subačiaus m., Alizavos mstl., Salamesčio mstl., Šimonių mstl., Adomynės k., Juodpėnų k., Noriūnų k., Palėvenėlės k., Rudilių k. ir Šepetos k. Bendras visų nuotekų valyklų metinis pajėgumas siekia 1004,0 tūkst. m³.

Per 2018 metus į UAB „Kupiškio vandenys“ eksploatuojamas nuotekų valykla buvo surinkta ir išvalyta 496,1 tūkst. m³ nuotekų, tame tarpe apie 2,7 tūkst. m³ nuotekų surinkta asenizacine mašina iš gyventojų. 2018 metais dumblo apdorojimo įrenginiuose apdorota 3,4 tūkst. m³ dumblo, kurį nusausinusi gauta 0,8

¹¹ Nuoroda į projekto aprašymą:

https://www.kupiskis.lt/lt/veiklos_sritys/investicijos/es-parama-igyvendinami-projektai/autobusu-stoties-pastato-7j33.html

tūkst. t sausų medžiagų, kurios pateiktos ūkininkams žemių tręsimui.

2018 m. UAB „Kupiškio vandenys“ UAB „Kupiškio vandenys“ teikiamomis paslaugomis Kupiškio rajono savivaldybėje naudojo 5021 vartotojas (8536 gyventojai) ir 212 abonentų. Tame skaičiuje kaimo vietovėse – 1110 vartotojai (1887 gyventojai).

2018 m. UAB „Kupiškio vandenys“ realizavo 295,4 tūkst. kub. m geriamojo vandens, t. sk. daugiabučių namų gyventojams – 87,4 tūkst. kub. m, individualių namų gyventojams – 102,6 tūkst. kub. m, abonentams – 105,4 tūkst. kub. m. Atitinkamai vartotojai deklaravo 261,5 tūkst. kub. m nuotekų, t. sk. daugiabučių namų gyventojai – 86,7 tūkst. kub. m, individualių namų gyventojai – 56,2 tūkst. kub. m, abonentai – 118,6 tūkst. kub. m. 2018 m. UAB „Kupiškio vandenys“ geriamojo vandens pardavimai, palyginti su 2017 metais, padidėjo 9624 kub. m, iš šio skaičiaus gyventojų vandens suvartojimas padidėjo 10188 kub. m., o įmonių sumažėjo 564 kub. m. 2018 metais parduotų nuotekų tvarkymas, palyginti su 2017 metais, sumažėjo 2255 kub. m.

AB „Panevėžio energija“ gamina ir tiekia šilumą, karštą vandenį Panevėžio, Kėdainių, Pasvalio, Kupiškio, Rokiškio, Zarasų miestų ir rajonų vartotojams. Šiluma gaminama bendrovės šilumos šaltiniuose (katilinėse) vandens šildymo, garo katilais ir tiekama šilumos tinklais iki vartotojų pastatų.

Bendrovė eksploatuoja 40 katilinių, kuriose sumontuota 119 įvairaus tipo šilumos gamybos įrenginių: 14 garo katilų, 99 vandens šildymo katilai ir 6 kondensaciniai ekonomizeriai. Bendras katilų našumas sudaro 491,92 MW.

2018 m. 75 proc. šilumos buvo pagaminta nuosavuose šilumos gamybos šaltiniuose, 25 proc. supirktą iš nepriklausomų šilumos gamintojų (AB „Lifosa“, UAB „Biokuro energija“, UAB „Kurana“, UAB „Eko Termo“, AB „Simega“).

Pagrindinis bendrovės katilinių kuras yra biokuras ir kuro struktūroje sudaro 64 proc., gamtinės dujos – 34 proc., mazutas – 1,9 proc., kitos kuro rūšys – 0,1 proc.

2018 m. į tinklus patiekta 752 tūkst. MWh šilumos. Šilumos tiekimas termofikaciniu vandeniu sudaro 91 proc., garo tiekimas – 9 proc. 2018 m. eksploatuojamų šilumos tinklų ilgis sudarė 270 km, iš jų modernizuota – 94 km.

Bendrovė prižiūri visus buitinius karšto vandens skaitiklius, įrengtus (įrengiamus) daugiabučių namų butuose (patalpose) ir teikia įvairias kitas paslaugas.

2018 m. AB „Panevėžio energija“ pagrindinės veiklos pajamos sudarė 37 mln. eurų.

2018 m. bendrovėje dirbo 481 darbuotojas.

2017–2019 m. AB „Panevėžio energija“ įgyvendino iš dalies ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamą projektą „Kupiškio šilumos tinklų rajono šilumos tinklų rekonstravimas“, kurio įgyvendinimo metu rekonstravo 4,8 km ilgio vamzdynus atskiruose šilumos tinklų ruožuose Kupiškyje, Subačiuje bei Noriūnuose. Demontavus senus susidėvėjusius vamzdynus Stoties, Gedimino, P. Mažylio, K. Šimonio, L. Stuokos–Gucevičiaus, Šimtmečio, Vytauto, Vilniaus gatvių zonose, buvo sumontuoti nauji – pramoniniu būdu izoliuoti, atitinkantys šiuolaikinius reikalavimus ir Europos standartus vamzdžiai¹².

Investicijos į trasų atnaujinimą leis taupyti ne tik šilumos tinklų remonto išlaidas, kuro sąnaudas, bet ir prisidės prie aplinkos taršos mažinimo. Atliktos šilumos tinklų rekonstrukcijos sumažins šilumos perdavimo nuostolius tinkluose ir leis sutaupyti apie 2092 MWh šilumos per metus. Atnaujintos šilumos trasos leis padidinti saugų ir patikimą šilumos tiekimą vartotojams.

2018 m. pradėtas vykdyti projektas „Kupiškio šilumos tinklų rajono šilumos tinklų rekonstravimas“, kurio vykdymo metu numatoma rekonstruoti 3,176 km šilumos tinklų atskirose Kupiškio K. Šimonio, A. Purėno, P. Mažylio, Vytauto, Vilniaus, Taikos, Jaunimo gatvių zonose bei Melioratorių gatvėje Noriūnų k. Demontavus senus, susidėvėjusius vamzdynus, bus sumontuoti nauji, pramoniniu būdu izoliuoti vamzdynai. Šilumos tinklų rekonstravimas leis sumažinti šilumos nuostolius, bus sutaupyta 1455 MWh šilumos per metus.

Atnaujintos šilumos trasos leis padidinti saugų ir patikimą šilumos tiekimą vartotojams¹³.

Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2013 m. rugpjūčio 1 d. sprendimu Nr. TS-193 patvirtinta Energinio efektyvumo didinimo Kupiškio rajono savivaldybės daugiabučiuose namuose 2013–2020 metų programa, kurios įgyvendinimo administratoriumi paskirta UAB „Kupiškio komunalininkas“.

¹² Nuoroda į projekto aprašymą:

<https://www.pe.lt/kupiskio-silumos-tinklu-rajono-silumos-tinklu-rekonstravimas-2017-2018-m>

¹³ Nuoroda į projekto aprašymą:

<https://www.pe.lt/kupiskio-silumos-tinklu-rajono-silumos-tinklu-rekonstravimas-2018-2020-m>

Iki 2018 m. gruodžio 31 d. buvo paruošta dokumentacija 64 daugiabučių namų modernizavimui (renovacijai). 7 daugiabučių namų gyventojai namus renovuoti atsisakė, 3 namų renovacijos nesutiko finansuoti AB Šiaulių bankas, nes buvo viršytas skolų limitas. Iki 2018 m. gruodžio 31 d. 35 daugiabučiai namai buvo baigti renovuoti. 2017 metais CPO priemonėmis buvo išrinkti rangovai dar 8 namams renovuoti (Krantinės g. 10, Taikos g. 4, Vytauto g. 38, Vytauto g. 55, S. Dariaus ir S. Girėno g. 2, Kupiškyje, Melioratorių g. 12, Noriūnuose, Liepų g. 9, Šepetoje ir Ryto g. 2, Šepetoje. 2018 metų pabaigoje buvo paskelbti konkursai dėl renovacijos techninių darbo projektų paruošimo dar trims daugiabučiams namams: Gedimino g. 38A, Vilniaus g. 36 ir Gedimino g. 19, Kupiškyje. 2019 m. buvo pradėti šių namų renovacijos darbai.

Atliekų tvarkymas

Kupiškio rajono savivaldybė privalo užtikrinti, kad viešąją komunalinių atliekų tvarkymo sistema naudotųsi ne mažiau kaip 95 proc. Savivaldybės teritorijos gyventojų, kuriems toje teritorijoje priklauso nuosavybės teise nekilnojamojo turto objektai.

Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2016 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. TS-215 „Dėl Kupiškio rajono savivaldybės atliekų tvarkymo 2014–2020 m. plano patvirtinimo“ buvo patvirtintas atnaujintas Kupiškio rajono savivaldybės atliekų tvarkymo 2014–2020 m. planas¹⁴, nustatantis Savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo priemonės, kurios užtikrintų aplinkosaugos, techninius-ekonominius ir higienos reikalavimus atitinkančios viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos pasiūlą visiems Savivaldybės teritorijoje esantiems asmenims.

Nuo 2007 m. rajone pradėjus veikti regioninei atliekų tvarkymo sistemai, uždaryti ir rekultivuoti visi rajono teritorijoje buvę sąvartynai, neatitinkantys aplinkos apsaugos reikalavimų. Atliekų tvarkymą regione organizuoja Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras (PRATC), Savivaldybės bei atliekų tvarkytojai. Savivaldybės teritorijoje surinktos ir netinkamos naudoti atliekos šalinamos regioniniame sąvartyne, kurį eksploatuoja regioninio sąvartyno operatorius.

Komunalines paslaugas Kupiškio rajono savivaldybėje teikia UAB „Kupiškio komunalininkas“, kuri vykdo šią ūkinę veiklą: atliekų ir šiukšlių apdorojimą, miesto gatvių rankinių valymą, želdinių priežiūrą, elektros įrenginių eksploataciją ir remontą, kapinių priežiūrą, butų ir patalpų savininkų bendrosios dalinės nuosavybės objektų administravimą. Nuo 2009 m. liepos 1 d. UAB „Kupiškio komunalininkas“ administruoja vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą mokėjimą. Vadovaujantis VĮ Aplinkos apsaugos agentūros pateikiama informacija, 2018 m. Kupiškio rajono savivaldybėje komunalinių atliekų tvarkymo paslauga naudojosi 100,0 proc. gyventojų.

Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2016 m. rugsėjo 8 d. sprendimu Nr. TS-261 „Dėl Kupiškio rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ buvo patvirtintos naujos Kupiškio rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo taisyklės¹⁵, reglamentuojančios viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimo reikalavimus Savivaldybės teritorijoje, atliekų turėtojų ir paslaugos teikėjų teises, pareigas ir atsakomybę bei kontrolės mechanizmus ir tvarką.

Aplinkos oro kokybė

Kupiškio rajono aplinkos oro kokybei įtakos turi mobilūs ir stacionarūs oro taršos šaltiniai ir iš aplinkinių regionų pernešama oro tarša.

Lietuvos geologijos tarnybos duomenimis, pagrindiniai teritorijos taršos šaltiniai Kupiškio rajone yra bendrovės, užsiimančios įvairaus pobūdžio veikla – teršiančių medžiagų kaupimo ir regeneravimo objektai, pramonės, energetikos, transporto ir paslaugų objektai. Taršos šaltiniai dažniausiai koncentruojasi urbanizuotų vietovių teritorijose arba šalia jų.

Kupiškio mieste ir rajone yra tik 7 įmonės, kurios teršia orą kietosiomis dalelėmis, anglies ir azoto oksidais, lakiaisiais organiniais junginiais, sieros dioksidu (6 iš jų turi taršos leidimą, 1 – taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimą).

Kupiškio miestas turi du aplinkkelius: pietinį aplinkkelį (eina krašto kelias 122 Daugpilis–Kupiškis–Panevėžys) ir vakarinį aplinkkelį (124 Kupiškis–Vabalninkas–Biržai). Dėl esančių aplinkkelių sunkusis transportas nevažiuoja miesto gatvėmis. Į pietus nuo miesto nutiestas kelias 118 Kupiškis–Utena. Mieste

¹⁴ Nuoroda į Kupiškio rajono savivaldybės atliekų tvarkymo 2014-2020 m. planą:

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/62ade7403f4b11e6a8ae9e1795984391>

¹⁵ Nuoroda į Kupiškio rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo taisykles:

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActPrint?documentId=924881f078e811e6b969d7ae07280e89>

dar yra 4,25 km žvyro danga padengtų gatvių. Iš viso Kupiškio rajone žvyro dangą padengtų kelių yra apie 754 km.

2019 m. atlikti gatvių asfaltavimo darbai Kupiškio mieste esančiose Maironio, S. Nėries, Topolių gatvėse. Kupiškio mieste 62 proc. gyventojų gyvena individualiuose namuose, kurių didžioji dalis šildomi kietu kuru. Nereti atvejai, kai buitiniuose kūrenimo įrenginiuose yra deginamos plastiko atliekos, guma, panaudoti tepalai ir įvairios kitos kurui netinkamos atliekos. Dėl to šaltuoju metų periodu individualių namų kvartaluose padidėja oro tarša. Be to, šių medžiagų degimo procese susidariusios nuodingos medžiagos teršia paviršinius vandenius ir dirvožemį.

Iki 2021 m. planuojama įgyvendinti ES fondų investicijų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ 05.6.1-APVA-V-20 priemonės „Užterštų teritorijų tvarkymas“ lėšomis finansuojamus projektus ir sutvarkyti užterštas buvusių rezervuarų parkų teritorijas Technikos g. Kupiškio mieste, Rudilių, Naivių bei Noriūnų kaimuose.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos įstatymu, Kupiškio rajono savivaldybės taryba kasmet tvirtina aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos sąmatą, kurioje numatomas lėšų, reikalingų surinkti po žiemos sezono smėlį ir purvą, valyti nuo kelių kraščių susikaupusias žemes, informuoti visuomenę apie aplinkai daromą žalą, tvarkyti susidariusias bešeimininkes atliekas ir įgyvendinti kitas aplinkos kokybės gerinimo priemones, poreikis. Taip pat kasmet vykdomi miesto gatvių ir šaligatvių dangų būklės gerinimo darbai.

Socialiniai veiksniai.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. liepos 1 d. Kupiškio rajone gyveno 16571 gyventojas, 2018 m. liepos 1 d. – 16946 gyventojai, 2017 m. liepos 1 d. – 17340 gyventojų.

2018 m. nedarbo lygis Lietuvoje sudarė 8,5 proc. ir, palyginti su 2017 m., išaugo 0,6 procentinio punkto. Vyrų nedarbo lygis 2018 m. trečiąjį ketvirtį buvo 6,2 proc., moterų – 5,6 proc.

Jaunimo (15–24 metų amžiaus) nedarbo lygis 2018 m. trečiąjį ketvirtį sudarė 9,9 proc. Per ketvirtį jis sumažėjo 1 procentiniu punktu, per metus – 2,1 procentinio punkto.

Ilgalaikio nedarbo lygis 2018 m. trečiąjį ketvirtį, kaip ir antrąjį 2018 m. ketvirtį, sudarė 2 proc. Per metus jis sumažėjo 0,5 procentinio punkto.

Informacija apie nedarbo lygio kitimą Lietuvoje ir Panevėžio apskrityje 2011–2018 m. pateikta 6 lentelėje.

6 lentelė

Nedarbo lygis (vidutinis metinis bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų) Lietuvoje ir Panevėžio apskrityje 2011–2018 m.

Teritorija	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ŠALYJE	13,1	11,7	10,9	9,5	8,7	8,1	7,9	8,5
Panevėžio apskrityje	14,9	13,4	12,2	11,3	10,2	9,2	9,0	9,4
Biržų r. sav.	12,2	11,2	11,2	10,6	10,1	8,9	9,6	10,8
Kupiškio r. sav.	15,5	15,7	15,3	14,1	12,7	12,4	12,7	12,9
Panevėžio m. sav.	14,0	12,8	11,1	10,1	8,6	7,4	7,0	7,2
Panevėžio r. sav.	15,9	14,3	12,0	10,8	9,7	8,6	8,2	8,5
Pasvalio r. sav.	16,8	15,8	14,7	13,5	13,1	12,1	11,2	11,4
Rokiškio r. sav.	13,6	12,8	12,9	12,4	12,2	11,3	11,6	12,5

Šaltinis: Lietuvos užimtumo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

2018 m. vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje, įskaitant individualiąsias įmones, sudarė 924,1 euro ir, palyginti su 2017 m., padidėjo 10 proc.

Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje 2018 m., palyginti su ankstesniais metais, padidėjo visose apskrityse, labiausiai – Vilniaus ir Klaipėdos apskrityse (atitinkamai 10,1 ir 10 proc.).

Kitose apskrityse vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis didėjo nuo 9,8 proc. Kauno iki 8,1 proc. Utenos apskrityje.

Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis 2018 m., palyginti su 2017 m., padidėjo beveik visose savivaldybėse – nuo 4,2 iki 14,1 proc., išskyrus Pagėgių savivaldybę, kurioje vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis sumažėjo 1,4 proc., o Ignalinos rajono savivaldybėje liko nepakitęs.

Didžiausias vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis 2018 m. buvo Vilniaus mieste ir siekė 1 069,5 euro, o mažiausias – Kalvarijos savivaldybėje – 641,7 euro. Darbo užmokesčio atotrūkis tarp Vilniaus miesto ir Kalvarijos savivaldybės per metus padidėjo 69,5 euro ir sudarė 427,8 euro.

Kupiškio rajono savivaldybėje, lyginant su kitomis Panevėžio regiono savivaldybėmis, bruto darbo užmokestis 2018 m. buvo vienas mažiausių regione – 707,7 euro, tačiau nelabai skyrėsi nuo kitų regiono savivaldybių. Lyginant 2017 m. ir 2018 m. matyti, kad vidutinis bruto darbo užmokestis Kupiškio rajone padidėjo 9,7 proc. Panevėžio regione vidutinis darbo užmokestis tuo pačiu laikotarpiu išaugo beveik 9 proc. ir siekė 745,6 euro. Didžiausias darbo užmokestis regione, kaip ir kasmet, fiksuojamas Panevėžio miesto savivaldybėje – 861,3 euro, mažiausias – Biržų rajono savivaldybėje – 690,7 euro. Kupiškio rajono savivaldybėje bruto darbo užmokestis net 216,4 euro atsilieka nuo šalies vidurkio.

Socialinė apsauga

2018 m. socialinę pašalpą Lietuvoje gavo 2,6 proc. nuolatinių gyventojų (nuolatinių gyventojų skaičius Lietuvoje 2019 m. sausio 1 d. – 2,8 mln. žm.).

Išlaidos socialinėms pašalpoms ir jų gavėjų skaičius regionuose labai skiriasi. Didesnėse ir daugiau gyventojų turinčiose savivaldybėse išlaidos didesnės. Be to, išvestinis rodiklis 1 tūkst. gyventojų rodo, kad didžiausią našta mokėti socialines pašalpas patiria Lietuvos šiauriniai regionai, o vakarinėje Lietuvos dalyje ir aplink didžiuosius miestus šis rodiklis yra žemesnis.

Vidutinis socialinės pašalpos dydis 1 šeimos nariui 2018 metais – 80,9 euro.

Kupiškio rajono savivaldybėje 2018 m. socialinės pašalpos gavėjų skaičius, palyginti su 2017 m., sumažėjo 4,3 proc. 1 tūkst. Savivaldybės gyventojų teko 44 socialinės pašalpos gavėjai (atitinkamai 2017 m. – 46).

2018 m. iš savivaldybių biudžetų vienkartinės pašalpos skirtos 14 519 socialiai remtinų žmonių. Daugiausia šių pašalpų gavo Kauno (1 137) ir Vilniaus (683) miestų bei Tauragės rajono (642) savivaldybių socialiai remtinų žmonių. Alytaus ir Šiaulių miestų bei Radviliškio ir Šilutės rajonų savivaldybių gyventojams 2018 m. tokios pašalpos nebuvo mokėtos. Kupiškio rajono savivaldybėje vienkartinės pašalpos 2018 m. skirtos 157 asmenims (iš viso 22,7 tūkst. eurų).

Didžiąją dalį (2018 m. – 82 proc.) paramos šeimai sudarė išlaidos išmokoms vaikui. Skaičiuojant 1 tūkst. gyventojų, daugiausia išmokų vaikui gavėjų 2018 m. buvo Neringos (228), Kalvarijos (202) savivaldybėse ir Kauno rajono savivaldybėje (200). Mažiausiai tokių išmokų 1 tūkst. gyventojų teko Ignalinos (140), Utenos (141) ir Anykščių (141) rajonuose. Kupiškio rajono savivaldybėje 2018 m. šis rodiklis siekė 162.

Socialines paslaugas namuose gavusių moterų skaičius daugelyje savivaldybių yra nuo trijų iki penkių kartų didesnis nei vyrų. Kupiškio rajono savivaldybėje 2018 m. socialines paslaugas namuose gavo 34 vyrai ir 128 moterys.

Kupiškio rajono savivaldybės teritorijoje socialines paslaugas įvairioms gyventojų grupėms teikia 12 socialinių paslaugų įstaigų, iš jų 5 stacionarios (Kupiškio socialinės globos namai, Kupiškio socialinių paslaugų centro stacionarių socialinių paslaugų padalinys Subačiaus m., Kupiškio rajono šv. Kazimiero vaikų globos namai ir 2 Bendruomeninių vaikų globos namų padaliniai, Aldonos ir Antano Jatužių šeimyna, Liolės Anikevičienės šeimyna), 7 nestacionarios (VŠĮ Kupiškio vaikų dienos centras, Kupiškio rajono neįgaliųjų draugija, Kupiškio krašto žmonių su negalia sąjunga, Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Kupiškio rajono skyrius, Lietuvos specialiosios kūrybos „Guboją“ Kupiškio skyrius, Kupiškio socialinių paslaugų centro padaliniai: Krizių centras, Savarankiško gyvenimo namai) ir 1 mišrių socialinių paslaugų įstaiga – Kupiškio socialinių paslaugų centras.

Pagrindiniai socialinių paslaugų gavėjai yra senyvo amžiaus asmenys, suaugę neįgalūs asmenys bei socialinės rizikos šeimos ir jų vaikai. Kiti paslaugų gavėjai: socialinės rizikos suaugę asmenys, likę be tėvų globos vaikai, vaikai su negalia ir jų šeimos, kiti asmenys ir šeimos, turinčios socialinių problemų.

Analizuojant Savivaldybėje teikiamas socialines paslaugas pastebima, kad auga socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo, transporto organizavimo paslaugų ir intensyvios krizių įveikimo pagalbos poreikis.

Būstas

Savivaldybės gyvenamąjį būsto fondą sudaro 229 būstai. Bendras plotas – 11633,4 kv. m, iš jų: socialinis būstas – 6961,51 kv. m, savivaldybės būstas – 4671,89 kv. m.

2018 m. už Savivaldybės būsto nuomą į Kupiškio rajono savivaldybės administracijos atsiskaitomąją sąskaitą pervesta 15797 Eur nuomininkų sumokėtų nuomos mokesčių.

Savivaldybės būsto fondo remonto darbams išleista 36815 Eur, iš jų 35661 Eur Savivaldybės biudžeto lėšų, 1153 Eur – sukaupytų būsto lėšų.

2018 m. nupirkti 3 socialiniai būstai (99,16 kv. m) už 28200 Eur – 16387 Eur ES lėšos, 11813 Savivaldybės biudžeto lėšos.

2018 m. gruodžio 31 d. Kupiškio rajono savivaldybės asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašuose įrašytos 62 šeimos ir asmenys, šeimos narių skaičius 128. Jaunų šeimų – 11, šeimų, auginančių tris ir daugiau vaikų (įvairių) – 7, likusių be tėvų globos ir jų šeimų – 1, neįgaliųjų asmenų, sergančių lėtinių ligų, įrašytų į Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos sąrašą, sunkiomis formomis, ir šeimų, kuriose yra tokių asmenų – 20, bendrajame – 21, socialinio būsto nuomininkų, turinčių teisę į socialinio būsto sąlygų pagerinimą – 2.

Siekiant geriau aprūpinti mažas pajamas gaunančių asmenų aprūpinimą būstais, 2017 m. pradėtas įgyvendinti projektas „Socialinio būsto fondo plėtra Kupiškio rajono savivaldybėje“, kurio įgyvendinimo metu buvo nupirkti 5 socialiniai būstai ir pradėtas statyti 6 butų daugiabutis namas.

Sveikatos priežiūra

Vienas iš gyvenimo kokybę lemiančių veiksnių yra žmonių sveikata. 2018 m. duomenimis, daugiausia praktikuojančių gydytojų dirbo trijuose didžiausiuose Lietuvos miestuose: 10 tūkst. gyventojų Kaune teko 84,1 gydytojo, Klaipėdoje – 64,3, Vilniuje – 59,9. Mažiausiai praktikuojančių gydytojų dirbo Šiaulių, Skuodo ir Alytaus rajonų savivaldybėse – 10 tūkst. gyventojų atitinkamai teko 7, 7,1 ir 7,3 gydytojo. Kupiškio rajono savivaldybėje 10 tūkst. gyventojų teko 18,1 gydytojo.

2018 m. mažiausios eilės pas odontologus buvo Kaune, Panevėžyje ir Klaipėdoje. Didžiausiuose Lietuvos miestuose 10 tūkst. gyventojų teko didžiausias šių specialistų skaičius. Mažiausiai praktikuojančių odontologų dirba Rietavo (10 tūkst. gyventojų teko 2,7 odontologo), Neringos (3,1) ir Šalčininkų rajono (3,2) savivaldybėse. Kupiškio rajono savivaldybėje 10 tūkst. gyventojų teko 5,9 odontologo.

Nuo kraujotakos sistemos ligų daugiausia mirties atvejų 100 tūkst. gyventojų buvo Ignalinos (1 349,5), Lazdijų (1 311,8) ir Anykščių (1 264,9) rajonuose. Kupiškio rajono savivaldybėje šis rodiklis 2018 m. buvo 1033,9.

Didžiausia mirusių nuo piktybinių navikų dalis yra Ignalinos (436,6 mirę 100 tūkst. gyventojų), Birštono (410,4) ir Rietavo (401,2) rajonų savivaldybėse. Kupiškio rajono savivaldybėje šis rodiklis 2018 m. buvo 348,6.

Nuo virškinimo sistemos ligų daugiausia mirties atvejų 100 tūkst. gyventojų užfiksuota Molėtų (136) ir Šalčininkų (112,4) rajonų bei Birštono (120,7) savivaldybėse. Kupiškio rajono savivaldybėje šis rodiklis 2018 m. buvo 112,3.

Išorinės mirties priežastys dažniausios Molėtų (209,7), Švenčionių (203,1) ir Kelmės (178,0) rajonų savivaldybėse. Kupiškio rajono savivaldybėje šis rodiklis 2018 m. buvo 124,1.

Savižudybių problema 2018 m. opiausia buvo Birštono savivaldybėje (96,6 savižudybės 100 tūkst. gyventojų), Kelmės (60,6) ir Pasvalio (59,1) rajonų savivaldybėse. Kupiškio rajono savivaldybėje – 23,6 savižudybės 100 tūkst. gyventojų.

Kupiškio rajono savivaldybėje pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikia VšĮ Kupiškio pirminės asmens sveikatos priežiūros centras. Antrinio lygio medicinos paslaugas teikia VšĮ Kupiškio ligoninė.

Šiuo metu Kupiškio rajono savivaldybė neturi savo visuomenės sveikatos biuro, todėl paslaugos yra perkamos iš Rokiškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro, kuris vykdo visuomenės sveikatos stebėseną, leidžiančią įvertinti rajono gyventojų sveikatos problemas.

Kupiškio rajono savivaldybėje apsilankymų skaičius pas gydytojus 2018 m. lyginant su 2017 m. sumažėjo 5900 (nuo 99 165 iki 93 265). Vienas gyventojas pas gydytojus lankėsi 5,0 karto per metus. Per metus atlikta 14228 profilaktinių patikrinimų, lyginant su 2017 metais sumažėjo 894. Laboratorinių tyrimų PASP centro poliklinikoje ir ambulatorijose 2018 metais atlikta 61812, lyginant su 2017 metais padidėjo 1470.

2018 m. VšĮ Kupiškio rajono savivaldybės Pirminės asmens sveikatos priežiūros centro Greitosios medicinos pagalbos skyriuje dirbo 2,3 brigados. Greitosios medicinos pagalbos įvykdytų iškviety

skaičius keitėsi taip: 2014 m. – 6 107, 2015 m. – 6 288, 2016 m. – 6 122, 2017 m. – 5 823, 2018 m. – 6 446. Greitosios medicinos pagalbos automobiliu pervežta pacientų į kitas gydymo įstaigas 2012 m. – 1 209, 2013 m. – 1 448, 2014 m. – 1 686, 2015 m. – 1 713, 2016 m. – 1 738, 2017 m. – 1 570, 2018 m. – 1 697.

VšĮ Kupiškio ligoninė turi 80 lovų: Vidaus ligų skyrius – 25 lovos, Palaikomojo gydymo ir slaugos skyrius – 45 lovos, Vaikų ligų skyrius – 5, Reanimacijos-intensyvios terapijos skyrius – 3, Dienos chirurgijos skyrius – 2 lovos.

2018 metais ligoninėje gydėsi 1409 ligoniai (2017 m. – 1 451, 2016 m. – 1 674), iš jų 203 vaikai (2017 m. – 270, 2016 m. – 294). Daugiausia ligonių gydėsi Vidaus ligų skyriuje – 732 (2017 m. – 783, 2016 m. – 917), 51,9 proc., Reanimacijos-intensyvios terapijos skyriuje – 128 ligoniai (išvykę iš stacionaro) (2017 m. – 72, 2016 m. – 81), 9,1 proc., Vaikų ligų skyriuje – 203 ligoniai (2017 m. – 270, 2016 m. – 294), 14,4 proc., Slaugos ir palaikomojo gydymo skyriuje – 332 ligoniai (2017 m. – 318, 2016 m. – 336) 23,6 proc., Dienos chirurgijos skyriuje 14 ligonių (2017 m. – 8, 2016 m. – 46) 0,9 proc.

Lovadienių skaičius 22330 (2017 m. – 21089, 2016 m. – 21303). Vidutinis gulėjimo laikas 2018 m. – 6,8 dienos, Respublikos – 7,4, (2017 m. – 7 dienos, Respublikos – 7,4, 2016 m. – 6,8 dienos, Respublikos – 5,8). Lovos apyvarta 2018 m. (kiek vienoje stacionaro lovoje gulėjo ligonių per metus) – 32,2, Respublikos – 38,2 (2017 m. – 34,1 Respublikos 37,7 (aktyvaus gydymo), 2016 m. – 38,3. Lovos funkcionavimo rodiklis (kiek dienų per metus stacionaro lova buvo užimta) – 217,6 dienos, Respublikos – 281,0 (2017 m. – 237,9 Respublikos – 279,7, (aktyvus gydymas), 2016 m. – 263,2, Respublikos – 278,22 (aktyvus gydymas).

2017 m. VšĮ Kupiškio ligoninė pradėjo įgyvendinti ES lėšomis finansuojamą projektą „Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo gerinimas neįgaliesiems VšĮ Kupiškio ligoninėje“. Šio projekto tikslas – pagerinti fizinį projekto vykdytojo teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą neįgaliesiems. Projekto metu numatoma neįgaliųjų poreikiams pritaikyti ligoninės įėjimus ir jų prieigas, pertvarkyti praeimą tarp Konsultacijų ir Priėmimo-skubios pagalbos skyrių, įrengti neregiamis vedimo sistemą, įrengti keletą informacinių lentelių su Brailio raštu registratūroje, rūbinėje ir ant rentgeno kabineto durų, padėsiančių neįgaliesiems žymiai lengviau orientuotis ligoninės patalpose bei įsigyti fizinį paslaugų prieinamumą gerinančią reikalingą įrangą. Įgyvendinamam projektui siekiama pagerinti teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą judėjimo ir kitą negalią turintiems pacientams VšĮ Kupiškio ligoninėje. Bendra projekto vertė – 120 tūkst. eurų.

Švietimas

2018 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė skyrė darnios ir kūrybingos asmenybės ugdymui kultūros, meno ir švietimo priemonėmis, kuriant darnią pilietinę visuomenę ir veiksmingą darbo rinką. Mokinių pasiekimų kaitą atskleidžia nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo rezultatai (tirti 4, 6 ir 8 klasių mokinių matematikos, skaitymo ir rašymo ir 8 klasės mokinių gamtos ir socialinių mokslų mokymosi pasiekimai). Jie rodo pažangą: nuo 2016 iki 2018 m. visose vertintose klasėse ir srityse padaugėjo mokinių, pasiekusių aukštesnį pasiekimų lygį. Gerinti žemų pasiekimų mokinių mokymosi rezultatus padeda įvairių ugdymosi poreikių turinčių mokinių ugdymo(si) tobulinimas, kokybiško švietimo prieinamumo ir nedidelėse kaimo vietovėse gyvenantiems mokiniams didinimas, pertvarkant mokyklų tinklą ir užtikrinant pavėžėjimą į mokyklas, kita 2018 m. vykdyta veikla ugdymo kokybei gerinti¹⁶.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2018 m. pabaigoje šalyje veikė 731 ikimokyklinio ugdymo įstaiga. Ikimokyklinio ugdymo grupės buvo įsteigtos 517-oje bendrojo ugdymo mokyklų.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigose ir grupėse buvo ugdoma 120,9 tūkst. vaikų, tai 1 519 (1,3 proc.) daugiau nei 2017 m.

2018 m. šalyje pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas buvo ugdoma 74,2 proc. visų 1–6 metų amžiaus šalies vaikų. Daugiausia šio amžiaus vaikų buvo ugdoma Vilniaus ir Kauno apskrityse (79,7 ir 75,3 proc.), mažiausiai – Tauragės apskrityje (55,9 proc.).

Kupiškio rajono savivaldybėje 2018 m. ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose buvo ugdoma 15,5 proc. vienu–trejų metų vaikų, 55,8 proc. vienu–šešerių metų vaikų ir 48,1 proc. vienu–trejų metų vaikų. Vietų skaičius, tenkantis 100-ai vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas 2018 m. Kupiškio rajono savivaldybėje buvo 137. Tai vienas didžiausių rodiklių Respublikoje (didesnis vietų skaičius buvo tik Ignalinos rajono savivaldybėje – 140).

¹⁶ Nuoroda į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 metų veiklos ataskaitą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActSearch>

2018–2019 mokslo metų pradžioje bendrojo ugdymo mokyklose mokėsi 322,3 tūkst. mokinių, palyginti su 2017–2018 mokslo metais, jų sumažėjo 3,7 tūkst., arba 1,1 proc. Daugiausia mokinių neteko Ignalinos (7,1 proc.), Kelmės (7 proc.) ir Skuodo (6,9 proc.) rajonų savivaldybės.

Bendrojo ugdymo mokyklų skaičius šalyje per metus sumažėjo nuo 1 125 iki 1 089, arba 3,2 proc.

2018–2019 mokslo metų pradžioje šalies bendrojo ugdymo mokyklose dirbo 29 tūkst. mokytojų ir mokyklų vadovų – jų skaičius per metus sumažėjo 865, arba 2,9 proc.

2018 m. bendrojo ugdymo mokyklose pagrindinio išsilavinimo pažymėjimus gavo 25 tūkst. mokinių (2017 m. – 27 tūkst.), brandos atestatus – 23 tūkst. abiturientų (2017 m. – 24 tūkst.). Du trečdaliai abiturientų (66,5 proc.) tais pačiais metais tęsė mokslus šalies mokymo įstaigose: 35 proc. – universitetuose, 22 proc. – kolegijose, 9,5 proc. – profesinio mokymo įstaigose. Alytaus ir Telšių apskričių abiturientų, kurie tais pačiais metais tęsė mokslus, dalis buvo didžiausia šalyje (atitinkamai 72,7 ir 71,8 proc.), o Šiaulių apskrities – mažiausia (61,4 proc.).

2018–2019 mokslo metų pradžioje šalyje veikė 73 profesinio mokymo įstaigos, kuriose mokėsi 34,2 tūkst. mokinių. Kartu su profesija įgyti vidurinį išsilavinimą siekė 16,6 tūkst., arba 48,6 proc., mokinių. 2018 m. profesinio mokymo įstaigos parengė 15 tūkst. kvalifikuotų specialistų. Daugiausia profesinio mokymo įstaigų buvo Vilniaus (14), Kauno (7) ir Klaipėdos (6) miestų savivaldybėse.

2018–2019 m. aukštojo mokslo siekė 39 proc. 20–24 metų amžiaus jaunuolių (2017 m. – 40 proc.).

2018–2019 mokslo metų pradžioje šalyje buvo 42 aukštosios mokyklos – 20 universitetų ir 22 kolegijos, jose studijavo 111,3 tūkst. studentų, iš jų universitetuose – 77,3 tūkst., kolegijose – 34 tūkst. Palyginti su praėjusiais 2017–2018 mokslo metais, studentų universitetuose sumažėjo 5 tūkst. (6,1 proc.), kolegijose – 1,5 tūkst. (4,2 proc.).

2018 m. 57,6 proc. 30–34 metų amžiaus Lietuvos gyventojų turėjo aukštąjį išsilavinimą (2017 m. – 58 proc.).

Kupiškio rajono savivaldybės švietimo įstaigose 2018 m. rugsėjo 1 d. buvo ugdoma 1790 mokinių (40 mokinių arba 2,2 proc. mažiau, palyginti su 2017 m. tuo pačiu laikotarpiu).

Mažėjant mokinių skaičiui, mažėjo ir mokytojų skaičius. Kupiškio r. sav. 2018–2019 m. m. pedagogų skaičius sudarė 8,6 proc. Panevėžio apskrities bei 0,7 proc. šalies pedagogų. Kupiškio rajone pedagogų skaičius 2013–2018 m. mažėjo sparčiau nei šalyje (-14,7 proc.) ir apskrityje (-20,1 proc.).

Iš visų pedagoginių darbuotojų 2018–2019 m. m. Kupiškio rajono savivaldybėje buvo 186 atestuoti pedagoginiai darbuotojai. Aukštesnei kvalifikacinei kategorijai buvo atestuota 82,7 proc. pedagoginių darbuotojų. Iš jų – 3 mokytojai, 100 vyresniųjų mokytojų, 80 metodininkų ir 3 ekspertai.

2018–2019 m. m. pensinio amžiaus mokytojų dalis Kupiškio r. sav. siekė 4,4 proc. Šis rodiklis viršijo šalies vidurkį (7,1 proc.), bet atsiliko nuo Panevėžio apskrities vidurkio (3,6 proc.).

Švietimo pagalbą teikia Kupiškio r. švietimo pagalbos tarnyba. Joje dirba 5 pagalbos mokiniui specialistai ir 2 metodininkai. 2018 m. buvo atlikti 152 kompleksiniai pedagoginiai psichologiniai vaikų įvertinimai, 4 mokyklinio brandumo įvertinimai, 14 ikimokyklinio amžiaus vaikų DISC vertinimų, 50-ies mokinių logopedo ir specialiojo pedagogo vertinimų, suteiktos 123 – logopedo konsultacijos, 137 – psichologo konsultacijos, suorganizuotos 29 mokinių dalykinės olimpiados, konkursai ir kiti renginiai.

24,8 proc. Savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų mokinių lanko neformaliojo ugdymo užsiėmimus mokyklose.

Taip pat Savivaldybėje veikia 2 neformaliojo švietimo įstaigos: Kupiškio meno mokykla ir Kupiškio r. kūno kultūros ir sporto centras.

Suaugusiųjų neformaliojo švietimo paslaugas teikia Kupiškio r. švietimo pagalbos tarnyba. Kupiškio rajone veikia Trečiojo amžiaus universitetas (toliau – Kupiškio TAU), kurio tikslas – vykdyti 50 metų amžiaus ir vyresnių asmenų neformalųjį švietimą. Kupiškio TAU yra 170 narių ir narių-klausytojų. Veikia 9 Kupiškio TAU fakultetai: Užsienio kalbų, Informacinių technologijų, Literatūros ir poezijos, Sveikatos, Meninės saviraiškos ugdymo, Psichologijos, Muzikos, Turizmo.

Sėkmingai savo veiklą toliau vykdo Savivaldybei nepavaldi Kupiškio technologijos ir verslo mokykla. Mokykloje profesinis mokymas vykdomas pagal 9 programas: apdailininko (statybininko), apskaitininko ir kasininko, padavėjo ir barmeno, padavėjo, socialinio darbuotojo padėjėjo, staliaus, suvirintojo, technikos priežiūros verslo darbuotojo, virėjo. 2018–2019 m. m. įstaigoje pagal pirminio profesinio mokymo programas mokėsi 339 mokiniai.

Kultūra

2018 m. šalyje veikė 104 muziejai, iš jų: 4 nacionaliniai, 15 respublikinių, 55 savivaldybių,

8 nevalstybiniai ir 22 žinybiniai muziejai. Per 2018 m. metus muziejuose apsilankė 5 mln. lankytojų, arba 874 tūkst. (21 proc.) daugiau nei 2017 m. Daugiausia lankytojų sulaukė Lietuvos jūrų muziejus (793 tūkst.), Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai (430 tūkst.), Trakų istorinis muziejus (394 tūkst.), Lietuvos dailės muziejus (353 tūkst.).

2018 m. muziejai surengė 1 964 parodas, iš jų 146 – tarptautines (2017 m. – atitinkamai 2 018 ir 171), išleido 108 leidinius apie muziejų veiklą (2017 m. – 149). Šalies muziejuose saugoma 7 569,2 tūkst. eksponatų, tačiau eksponuojama 331,6 tūkst., arba 4,4 proc., pagrindinio fondo eksponatų.

Per 2018 m. kino teatruose apsilankė 4 mln. 310 tūkst. žiūrovų, jų skaičius išaugo 159 tūkst. Vienas gyventojas per metus kine lankėsi vidutiniškai 1,5 karto. Praėjusiais metais šalies kino teatrai filmus rodė 82 kino salėse, turinčiose 17,4 tūkst. vietų. Vienoje kino salėje per metus vidutiniškai parodyta 1,4 tūkst. kino filmų seansų.

2018 m. visose 2 402 Lietuvos bibliotekose buvo 1 mln. 162 tūkst. registruotų vartotojų, arba 44 tūkst. (3,7 proc.) mažiau nei 2017 m. Vienoje bibliotekoje vidutiniškai buvo 484 registruoti vartotojai. Vienas registruotas vartotojas bibliotekoje per metus vidutiniškai lankėsi 18,5 kartų. Tiek bibliotekų, tiek jų skaitytojų skaičius kasmet mažėja.

Šalyje yra 50 teatrų, iš jų 13 – valstybinių, 37 – nevalstybinių. 2018 m. šalies teatrai parodė 6,7 tūkst. spektaklių, juos žiūrėjo 1,4 mln. žiūrovų. Valstybiniai teatrai per metus parodė 86 naujus arba atnaujintus spektaklius. 2018 m. 7 valstybinės koncertinės organizacijos surengė 845 koncertus, į kuriuos atėjo 481 tūkst. žiūrovų.

2018 m. šalyje veikė 654 kultūros centrai, juose – 3,8 tūkst. meno mėgėjų kolektyvų, studijų ir būrelių, kurie per metus surengė 56 tūkst. koncertų ir kitų renginių.

Kupiškio rajono savivaldybė turi gerai išplėtotą kultūros centrų tinklą. 2018 m. Kupiškio kultūros centrui priklausė septyni padaliniai – Adomynės, Alizavos, Laičių, Salamiesčio, Skapiškio, Subačiaus, Šimonių ir šešios – Antašavos, Juodpėnų, Lukonių, Naivių, Noriūnų, Šepetos – laisvalaikio salės.

2018 m. gruodžio 31 d. Kupiškio kultūros centre ir jo padaliniuose dirbo 66 darbuotojai. Iš jų 48 (36,5 etato) kultūros ir meno darbuotojai. Kultūros centras – Lietuvos kultūros centrų asociacijos narys, Lietuvos mėgėjų teatrų sąjungos narys.

2018 m. Kultūros centre (su padaliniais) veikė 58 mėgėjų meno kolektyvai. Šiuos kolektyvus iš viso lankė 649 saviveiklininkai.

2018 m. Kupiškio kultūros centras (su padaliniais) surengė 786 įvairiausio pobūdžio renginius (206 – centras, 580 – padaliniai), juose dalyvavo daugiau nei 51 tūkst. žiūrovų. Kultūros centro ir padalinių organizuojamų renginių skaičius 2018 m. išaugo beveik 27 proc., o lankytojų ir dalyvių skaičius nuo 2016 m. – 28 proc. Tai lemia naujų renginių pasiūla, išaugęs profesionalių renginių skaičius, kuris lyginant su 2016 m. padidėjo beveik 43 proc. (2016 m. – 36 renginiai, 2017 m. – 60, 2018 m. – 63), išlaikytas veiklų tęstinumas, tradiciniai renginiai, vykdoma projektinė veikla.

Kupiškio rajono savivaldybės viešųjų bibliotekų (SVB) sistemą sudaro: viešoji biblioteka (VB), Subačiaus miesto padalinys, 13 kaimo padalinių (Adomynės, Alizavos, Antašavos, Juodpėnų, Lukonių, Naivių, Noriūnų, Rudilių, Salamiesčio, Skapiškio, Šepetos, Šimonių ir Virbališkių) ir Laičių bei Palėvenėlės skaitytojų aptarnavimo punktai. Šeši padaliniai padaliniai (Adomynės, Antašavos, Rudilių, Salamiestčio, Šepetos ir Šimonių) sujungti su mokyklų bibliotekomis. 2018 metais dirbo 42 darbuotojai: 35 profesionalūs bibliotekininkai (VB – 18, padaliniuose ir punktuose – 17), 4 kvalifikuoti specialistai, 3 techniniai darbuotojai. 54,3 proc. bibliotekininkų turi aukštąjį išsilavinimą.

Kupiškio rajono savivaldybės viešosios bibliotekos (toliau – VB) ir jos padalinių fonduose sukaupta 42813 pavadinimų (toliau – pav.) 200256 fiziniai vienetai (toliau – fiz. vnt.) įvairių dokumentų (knygų, periodinių leidinių, elektroninių, garso, vaizdo, rankraščių ir kitų): VB – 58506 fiz. vnt., Subačiaus miesto padalinyje – 15383 fiz. vnt., kaimo padaliniuose ir skaitytojų aptarnavimo punktuose – 126367 fiz. vnt. (vidutiniškai po 8424 fiz. vnt.).

Kupiškio viešosios bibliotekos elektroniniame kataloge yra 88371 įrašas, iš jų 3322 sukurti 2018 m. Vartotojai aktyviai naudojami e. katalogu. Per metus vartotojai e. kataloge virtualiai apsilankė 2911 kartų, įvykdė 24794 dokumentų paieškas.

SVB paslaugomis naudojosi 5504 registruoti vartotojai arba 32,2 proc. Kupiškio rajono gyventojų. Palyginti su 2017 m., vartotojų skaičius sumažėjo 198 arba 3,5 proc: daugiau vartotojų užsiregistravo viešojoje bibliotekoje (+35), tačiau mažiau padaliniuose (-233). Bibliotekose skaito 1674 vaikai iki 14 metų, ir tai sudaro 30,4 proc. visų vartotojų. Rajono viešosios bibliotekos per metus sulaukė 84416 lankytojų, jiems išduota 172141 fiz. vnt. dokumentų (vidutiniškai po 31-32 kiekvienam). Palyginti su 2017 m., lankytojų skaičius išaugo 6626 arba 8,5 proc., tačiau dokumentų išduotis sumažėjo 4584 fiz. vnt. arba 2,6 proc.

Per metus bibliotekose organizuoti 928 renginiai: VB – 328, Subačiaus miesto padalinyje – 64, kaimo padaliniuose ir skaitytojų aptarnavimo punktuose – vidutiniškai po 36. Iš jų 580 arba 62 proc. – tai įvairūs žodiniai renginiai ir edukacijos. Renginiuose apsilankė 13046 žmonės.

2018 m. didelis dėmesys buvo skiriamas edukacinei veiklai, kuri praplečia ir pajvairina bibliotekų paslaugas, įtraukia įvairaus amžiaus bibliotekos lankytojus, todėl išaugo renginių ir jų lankytojų skaičius. Praėjusiais metais viešojoje bibliotekoje ir padaliniuose vykdytos 59 edukacinės programos, iš jų 40 skirtos vaikams. Įvyko 286 edukaciniai užsiėmimai, kuriuose dalyvavo 3183 užsiėmimų dalyviai. Užsiėmimų trukmė – 596 val.

Sportas

2017 m. duomenimis, Lietuvoje 1 tūkst. gyventojų teko 48,9 aktyviai sportuojančio sportuojančiojo. Aktyvių sporto organizacijų savivaldybėse vidutiniškai buvo 28.

Šakių rajone buvo daugiausia sportuojančiųjų – 1 tūkst. gyventojų teko 267,4 sportininko, Birštono mieste 1 tūkst. gyventojų teko 129,2 sportuojančiojo, Kretingos rajone 1 tūkst. gyventojų teko 82,7 sportuojančiojo.

Mažiausiai sportuojančiųjų 2017 m. buvo Vilniaus rajone, kur 1 tūkst. gyventojų teko 11,3 sportininko, Alytaus rajone – čia 1 tūkst. gyventojų teko 12,2 sportuojančiojo, Panevėžio rajone 1 tūkst. gyventojų teko 13 sportininkų.

Kupiškio rajono savivaldybėje 2018 m. sportavo per 4700 gyventojų, veikė 10 sporto įstaigų ir organizacijų.

Kupiškio rajono savivaldybėje 2018 m. veikė 10 sporto įstaigų ir organizacijų.

Kupiškio rajone 1000-iui gyventojų teko 29,2 sporto organizacijose sportuojančių asmenų. Pagal šį rodiklį Kupiškio rajono savivaldybė atsiliko nuo šalies bei Panevėžio apskrities vidurkių (atitinkamai 48,9 proc. ir 54,7 proc.).

Sportuojančiųjų sporto organizacijose skaičius 2013–2017 m. Kupiškio rajono savivaldybėje augo greičiau (30,1 proc.), nei šalyje 0,8 proc. ir apskrityje – 25,1 proc.

2017 m. Kupiškio rajono sporto varžybų, sporto visiems renginių, sporto stovyklų skaičius bei dalyvių skaičius juose iš Panevėžio regiono savivaldybių buvo vienas didžiausių.

Kupiškio r. kūno kultūros ir sporto centre vykdoma šešių sporto šakų (krepšinio, futbolo, lengvosios atletikos, irklavimo, stalo teniso, imtynių) pradinio ugdymo, meistriško ugdymo ir meistriško tobulinimo programos.

2018 m. rugsėjo 1 d. duomenimis centre mokėsi: pagal pradinio ugdymo programą 37 mokiniai, pagal meistriško ugdymo programą 106 mokiniai, pagal meistriško tobulinimo programą 41 mokinių (iš viso 184 mokiniai).

2018 m. 47 centro mokiniai dalyvavo tarptautinėse varžybose, 263 mokiniai dalyvavo šalies lygmens varžybose, 123 mokiniai dalyvavo apskrities lygmens varžybose bei 148 mokiniai dalyvavo savivaldybės lygmens varžybose. Tarptautinėse varžybose pelnytos 29 prizinės vietos, šalies varžybose – 33 prizinės vietos, apskrities varžybose – 93 prizinės vietos, savivaldybės varžybose – 56 prizinės vietos.

Kasmet centras organizuoja šiuos renginius suaugusiems: Lietuvos regionų krepšinio lygos (RKL) varžybos, kuriose dalyvauja krepšinio klubo „Kupiškis“ komanda, Kupiškio rajono vyrų krepšinio pirmenybės centro taurėms laimėti (11 komandų), Kupiškio rajono tinklinio čempionatą centro taurėms laimėti, paplūdimio tinklinio čempionatą, paplūdimio futbolo turnyrą, Lietuvos seniūnijų sporto žaidynių Kupiškio rajono seniūnijų sporto žaidynes, Kupiškio marių regatą, rajono stalo teniso pirmenybės centro taurėms laimėti, Kupiškio ilgo nuotolio irklavimo regatą. 2018 m. pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su futbolo klubu FC „Kupiškis“.

2018 m. seniūnijose surengti 79 įvairūs sportiniai renginiai, kuriuose dalyvavo 1850 dalyvių. Apie 25 proc. dalyvių yra mokyklinio amžiaus vaikai, o apie 20 proc. – moterys.

Nusikalstamumas

Užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius Lietuvoje 2018 m. sumažėjo 9,4 proc. ir siekė 57,8 tūkst. Nusikaltimai sudarė 92,8 proc. visų užregistruotų nusikalstamų veikų. 2018 m. 6 proc. nusikaltimų buvo labai sunkūs ir sunkūs. Tokių nusikaltimų užregistruota 3,2 tūkst., arba 13,1 proc. daugiau nei 2017 m.

Teismai 2018 m. nuteisė 19,8 tūkst. asmenų, arba 1,7 tūkst. (9,5 proc.) daugiau nei 2017 m. Iš nuteistų asmenų 0,7 tūkst. (3,3 proc.) buvo nepilnamečiai. 100 tūkst. gyventojų 2018 m. teko 706 nuteisti asmenys

(2017 m. – 638), o 100 tūkst. 14–17 metų amžiaus gyventojų – 623 tokie nepilnamečiai (2017 m. – 594). 2018 m. pabaigoje įkalinimo įstaigose buvo įkalinta 6,5 tūkst. asmenų (2017 m. – 6,6 tūkst.), iš kurių dauguma – 5,9 tūkst. (90,7 proc.) – buvo nuteisti ir atlikinėjo bausmę, kiti – 0,6 tūkst. (9,3 proc.) – suimti ir laukė teismo nuosprendžio tardymo izoliatoriuose. Iš visų įkalintų asmenų 52 (0,8 proc.) buvo nepilnamečiai. 100 tūkst. gyventojų 2018 m. teko 231 įkalintas asmuo (2017 m. – 233), o 100 tūkst. 14–17 metų amžiaus gyventojų – 49 tokie nepilnamečiai (2017 m. – 46).

Išsamesnė informacija apie Panevėžio apskrityje užregistruotas ir ištirtas nusikalstamas veikas 2018 m. pateikta 7 lentelėje.

7 lentelė

Informacija apie Panevėžio apskrityje užregistruotas ir ištirtas nusikalstamas veikas 2018 m.

	Užregistruota		100 tūkst. gyventojų teko		Ištirtų nusikalstamų veikų skaičius		Ištirtų nusikalstamų veikų dalis, proc.	
	nusikaltimų	baudžiamųjų nusižengimų	nusikaltimų	baudžiamųjų nusižengimų	nusikaltimų	baudžiamųjų nusižengimų	nusikaltimų	baudžiamųjų nusižengimų
Lietuva	53651	4179	2064,8	114,4	27899	2411	52	57,7
Panevėžio apskritis	4089	339	2052,2	69,4	2289	171	58,6	63,4
Biržų r. sav.	488	29	2208,2	38,4	316	21	64,7	71,4
Kupiškio r. sav.	339	11	2062,2	58,9	211	6	62,3	60
Panevėžio m. sav.	1693	148	2089,8	91,9	835	74	49,3	50
Panevėžio r. sav.	548	18	1594,3	42,3	288	11	52,5	60
Pasvalio r. sav.	520	68	2482,7	126,7	341	12	65,5	66,2
Rokiškio r. sav.	501	65	1876,2	58,4	298	47	59,4	72,5

Šaltinis: Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos

2018 m. Panevėžio apskrityje užregistruoti 58 plėšimai (iš jų Kupiškio rajone plėšimų neregistruota). Rezultatai žymiai geresni, nei 2017 m. (2017 m. Panevėžio apskrityje užregistruoti 156 plėšimai, atitinkamai Kupiškio rajone – 22). Dažniausių nusikalstamų veikų – vagysčių – 2018 m. užregistruota 953 (iš jų Kupiškio rajone – 62), atitinkamai 2017 m. užregistruota 741 vagystė, iš kurių 122 – Kupiškio rajone.

Lygių galimybių užtikrinimas

Lietuvos Respublikos Konstitucija numato visų asmenų lygiateisiškumo principą ir prigimtine teisę būti traktuojamiems vienodai su kitais. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2015 m. vasario 4 d. nutarimu Nr. 112 patvirtino Valstybinę moterų ir vyrų lygių galimybių 2015–2021 metų programą¹⁷.

Programos strateginis tikslas – nuosekliai, kompleksiskai ir sistemingai visose srityse skatinti moterų ir vyrų lygybę, šalinti moterų ir vyrų padėties skirtumus.

Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas draudžia bet kokią diskriminaciją dėl asmens lyties, tačiau profesinė ir sektorinė darbo rinkos segregacija Lietuvoje išlieka. Slaugos, švietimo, socialinio darbo sektoriuose vyrauja moterys, o statybos, transporto, saugojimo ir informacinių ryšių sektoriuose – vyrai.

2019 m. pradžioje Lietuvoje moterų buvo 203 tūkst. daugiau negu vyrų (atitinkamai 1 mln. 498,6 tūkst. ir 1 mln. 295,6 tūkst.). Moterys sudarė 53,6 proc. visų nuolatinių gyventojų, ir 1 tūkst. vyrų teko 1 157 moterys (2009 m. pradžioje – atitinkamai 53,7 proc. ir 1 161). 2019 m. pradžioje vidutinė tikėtina vyrų gyvenimo trukmė siekė 70,92 metų, moterų – 80,60 metų. Medianinis vyrų amžius – 40 metų, moterų – 47 metai.

2018 m. bendrasis emigracijos rodiklis sumažėjo nuo 16,9 proc. (2017 m.) iki 11,5 proc. (2018 m.). Pernai emigravo 17 tūkst. vyrų ir 15,2 tūkst. moterų, t. y. vyrų emigravo 1,8 tūkst. (12,1 proc.) daugiau negu

¹⁷ Nuoroda į Valstybinę moterų ir vyrų lygių galimybių 2015–2021 metų programą:
<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/dc012450b1ca11e48296d11f563abfb0>

moterų. Palyginti su 2017 m., emigravusių vyrų skaičius sumažėjo 7,7 tūkst. (31 proc.), moterų – 8,1 tūkst. (34,7 proc.).

2018 m. vyrų emigrantų medianinis amžius buvo 27 metai, o moterų – 26 metai. Palyginti su 2017 m., vyrų emigrantų medianinis amžius pailgėjo metais, o moterų – nekito.

2017 metais iš visų aukštąjį ir aukštesnįjį išsilavinimą turinčių šalies gyventojų moterys sudarė 62 proc. Tarp absolventų universitetuose moterų buvo 61 proc., kolegijose – 60 proc., profesinėse mokyklose – 49 proc.

Švietimo srityje vis dar pastebima profesinė segregacija, kai moterys ir vyrai pasiskirsto skirtingose studijų srityse, kurios skiriasi savo įsidarbinimo perspektyvomis, darbo užmokesčiu, prestižu ir pan. Labiausiai feminizuotos bakalauro studijų sritys yra sveikatos priežiūra ir socialinė gerovė (77 proc. studentų ir 23 proc. studentų), menai ir humanitariniai mokslai (75 proc. studentų ir 25 proc. studentų). Labiausiai maskulinizuotos sritys – informacijos ir ryšio technologijos (13 proc. studentų ir 87 proc. studentų) bei inžinerija, gamyba ir statyba (28 proc. studentų ir 72 proc. studentų).

2018 m. moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis šalies ūkyje, neįskaitant žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės įmonių, sudarė 13 proc. ir, palyginti su 2017 m., sumažėjo 1,2 procentinio punkto.

Didžiausias moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis buvo finansinės ir draudimo veiklos įmonėse – 37,3 proc., informacijos ir ryšių – 27,8 proc., žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo – 26,9 proc. Transporto ir saugojimo bei statybos įmonėse moterų vidutinis valandinis bruto darbo užmokestis viršijo vyrų, todėl atotrūkis buvo neigiamas ir sudarė atitinkamai –10,1 ir –3,2 proc.

Darbo užmokesčio atotrūkiui įtakos turėjo ne teisinio, o socialinio ir ekonominio pobūdžio veiksniai – vyrų ir moterų skaičiaus pasiskirstymas pagal ekonomines veiklos rūšis, jų profesija, išsilavinimas, amžius, darbo stažas ir kitos priežastys. Papildomos išmokos – priedai, piniginių kompensacijų už nepanaudotas kasmetines atostogas, dividendai, motyvacinės priemonės darbe – neretai sudaro nemažą kasmetinių pajamų, tačiau skaičiuojant atlyginimų atotrūkį, įtraukiamos nėra. Tad faktinė pajamų nelygybė gali būti dar didesnė. Tai ypač atsiliepią senyvame amžiuje. 2015 m. vyresnėje nei 65 metų amžiaus kategorijoje rizika skursti moterims buvo dvigubai didesnė nei vyrams.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis Europos Sąjungoje (ES) 2017 m. sudarė 16 proc. ir, palyginti su 2016 m., sumažėjo 0,3 procentinio punkto.

Mažiausias moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis 2017 m. buvo Rumunijoje (3,5 proc.) bei Italijoje ir Liuksemburge (5 proc.), o didžiausias – Estijoje (25,6 proc.) ir Čekijoje (21,1 proc.).

2017 metais moterys, einančios vadovų pareigas, sudarė 39 proc. (ES – 34 proc.). Moterų visų lygių vadovų viešajame sektoriuje buvo 58 proc., o privačiame – 34 proc. Tarp aukščiausio lygio vadovų viešajame sektoriuje moterų buvo 37 proc. Privačiame sektoriuje moterų dalis gerokai mažesnė: biržinių akcinių bendrovių valdybose 2017 metais moterų buvo 14 proc. (ES – 25 proc.), o tarp tokių bendrovių generalinių direktorių – 17 proc. (ES – 5 proc.).

Moterys Lietuvoje dažniau nei vyrai susiduria su skurdu ir nepriteklumi. Moterų, gyvenančių skurdo rizikoje ar socialinėje atskirtyje, 2017 metais buvo 31 proc. (ES – 23 proc.), vyrų – 28 proc. (ES – 22 proc.). Moterų skurdo rizikos lygis ypač išauga senatvėje, sulaukus 65 metų ir daugiau – tada moterų, kurių pajamos mažesnės už skurdo rizikos ribą, procentas išauga iki 39,5 (ES – 16,6), vyrų – 21,4 proc. (ES – 12 proc.). Su skurdu gerokai labiau susiduria moterys su negalia, t. y., tos, kurių veikla dėl sveikatos sutrikimų buvo apribota – žemiau skurdo rizikos ribos 2017 metais gyveno 40 proc. tokių moterų ir 27 proc. tokių vyrų.

Smurtas prieš moteris artimoje aplinkoje vis dar išlieka skaudi problema. ES Pagrindinių teisių agentūros duomenimis, Lietuvoje gyvena 31 proc. moterų, patyrusių fizinį ir (arba) seksualinį smurtą (ES – 33 proc.). 2018 metais buvo užregistruota 9530 nusikalstamų veikų, susijusių su smurtu artimoje aplinkoje. Tarp užregistruotų nukentėjusiųjų 78 proc. sudarė moterys. Tarp užregistruotų asmenų, kurie yra įtariami dėl smurto artimoje aplinkoje, vyrų buvo 90 proc.

Politinėje srityje lyčių balansas taip pat nėra pakankamas. Šiuo metu Seime dirba 31 parlamentarė (22 proc.; ES – 30 proc.) ir 110 parlamentarų (78 proc.; ES – 70 proc.). Vyriausybėje visų paskirtų ministrų pareigas eina tik viena moteris. Iš 60-ies savivaldybių tik 5 savivaldybės turi moterį merę (8 proc., ES – 15 proc.). Tarp išrinktų ir pareigas einančių savivaldybių tarybų narių moterų yra 25 proc. (ES – 32 proc.).

2019 m. išrinktoje Kupiškio rajono savivaldybės taryboje iš 21 nario devynios (arba 42 proc.) yra moterys

(2014 m. išrinktoje Savivaldybės taryboje moterys sudarė 25 proc.). Dviem iš šešių Savivaldybės tarybos komitetų vadovauja moterys.

2019 m. gruodžio 31 d. duomenimis Kupiškio rajono savivaldybės administracijoje iš viso dirbo 139 darbuotojai, iš kurių 33 – vyrai (23,7 proc.), 106 – moterys (76,3 proc.).

Technologiniai veiksniai.

Lietuvoje vis plačiau naudojamosi informacinėmis ir ryšių technologijomis. Dauguma Lietuvos gyventojų naudojami informacinių ir ryšių technologijų teikiamomis galimybėmis.

Statistinio tyrimo duomenimis, 2019 m. pirmąjį ketvirtį asmeninius kompiuterius namuose turėjo 77 proc., interneto prieigą – 82 proc. namų ūkių, tai atitinkamai 1 ir 4 proc. punktais daugiau nei 2018 m.

Mieste kompiuterius ir interneto prieigą namuose turėjo atitinkamai 79 ir 83 proc. namų ūkių, kaime – 71 ir 78 proc. Iš namų ūkių su vaikais kompiuterius namuose turėjo 74 proc., interneto prieigą – 79 proc., be vaikų – atitinkamai 78 ir 82 proc.

Beveik visi namų ūkiai, turintys namuose interneto prieigą, naudojosi plačiajuosčiu ryšiu. 83 proc. interneto prieigą turinčių namų ūkių naudojosi plačiajuosčiu laidiniu ar belaidžiu fiksuotu ryšiu, 59 proc. – mobiliojo ryšio tinklais.

Ne rečiau kaip kartą per savaitę 2019 m. pirmąjį ketvirtį internetu naudojosi 82 proc. 16–74 metų amžiaus gyventojų (2018 m. pirmąjį ketvirtį – 80 proc.). Iš 16–24 metų amžiaus gyventojų internetu naudojosi 99 proc., iš 65–74 metų amžiaus – 40 proc.

73 proc. 16–74 metų amžiaus gyventojų internetu naudojosi kasdien (89 proc. tokio amžiaus internautų), 8 proc. – bent kartą per savaitę, bet ne kasdien (10 proc. tokio amžiaus internautų). Taigi ne rečiau kaip kartą per savaitę internetu naudojosi 81 proc. 16–74 metų amžiaus gyventojų, arba 99 proc. tokio amžiaus internautų.

Internetas daugiausia buvo naudojamas ryšiams, informacijos paieškai ir bankininkystei: ryšiams internetą naudojo 76 proc. 16–74 metų amžiaus gyventojų (94 proc. tokio amžiaus internautų), 65 proc. naudojosi internetinės bankininkystės paslaugomis (79 proc. internautų), po 61 proc. bendravo socialiniuose tinkluose ir ieškojo informacijos, susijusios su sveikata (po 74 proc. internautų), 47 proc. klausėsi muzikos internete (57 proc. internautų).

33 proc. 16–74 metų amžiaus gyventojų (40 proc. tokio amžiaus internautų) 2019 m. pirmąjį ketvirtį naudojo duomenų saugyklomis internete nuotraukoms, muzikos, vaizdo ar kitiems failams saugoti, 25 proc. naudojo internetu mokymosi, kvalifikacijos kėlimo ar savišvietos tikslais (31 proc. internautų).

Valstybės institucijų ar kitų viešųjų paslaugų įstaigų elektroninėmis paslaugomis bent kartą per metus pasinaudojo 55 proc. 16–74 metų amžiaus gyventojų, arba 67 proc. tokio amžiaus internautų.

2019 m. pirmąjį ketvirtį e. prekyba asmeniniais tikslais naudojosi 38 proc. 16–74 metų amžiaus gyventojų, arba 46 proc. tokio amžiaus internautų. Dauguma (83 proc.) asmenų, pirkusių prekes ar paslaugas internetu, atliko iki 5 užsakymų, daugiau nei pusė (55 proc.) e. prekybos vartotojų per ketvirtį išleido iki 100 Eur. Per pastaruosius 12 mėn. prekes ar paslaugas internetu pirkė ar užsakė 48 proc. 16–74 metų amžiaus gyventojų, arba 59 proc. to amžiaus internautų.

Dažniausiai internetu buvo perkami drabužiai, avalynė, sporto prekės (57 proc. e. prekybos vartotojų), namų ūkio reikmenys (44 proc.), bilietai į kultūros renginius (41 proc.), kelionių bilietai ar automobilio nuoma (36 proc.), apgyvendinimo paslaugos atostogoms (34 proc.), maisto ir kasdienio vartojimo prekės (33 proc.).

Vidaus veiksniai

Teisinė bazė.

Savivaldybės veikla organizuojama vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymais ir Vyriausybės nutarimais, Savivaldybės tarybos sprendimais, Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymais bei kitais teisės aktais, reglamentuojančiais savivaldybių veiklą.

Savivaldybė, organizuodama veiklą, taip pat privalo atsižvelgti į savivaldybėms tiesioginį ir netiesioginį poveikį turinčius Europos Sąjungos privalomojo pobūdžio teisės aktus – direktyvas, reglamentus, sprendimus ir rekomendacinio pobūdžio dokumentus – rekomendacijas, komunikatus, gaires, strategijas.

Organizacinė struktūra.

Savivaldybės institucijos, atsakingos už savivaldos teisės įgyvendinimą Savivaldybės bendruomenės interesais, yra:

- *atstovaujamoji institucija* – Savivaldybės taryba, turinti vietos valdžios ir viešojo administravimo teises ir pareigas, kuriai vadovauja tiesiogiai išrinktas Savivaldybės tarybos narys – Savivaldybės meras;
- *vykdomoji institucija* – Savivaldybės administracijos direktorius, turintis viešojo administravimo teises ir pareigas.

Savivaldybės funkcijos pagal veiklos pobūdį skirstomos į vietos valdžios, viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo. Vietos valdžios funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka Savivaldybės taryba. Viešojo administravimo funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka Savivaldybės taryba, Savivaldybės administracijos direktorius, kiti Savivaldybės įstaigų ir tarnybų vadovai, valstybės tarnautojai, kuriems teisės aktai ar Savivaldybės tarybos sprendimai suteikia viešojo administravimo teises Savivaldybės teritorijoje. Viešąsias paslaugas teikia Savivaldybės įsteigti paslaugų teikėjai arba pagal su Savivaldybe sudarytas sutartis kiti fiziniai bei juridiniai asmenys, pasirenkami viešai.

Savivaldybės tarybos nariai dirba 6 komitetuose:

- Ekonomikos, finansų ir biudžeto,
- Kaimo ir bendruomenių reikalų,
- Kontrolės,
- Kultūros, švietimo, sporto ir teisėsaugos,
- Sveikatos ir socialinės apsaugos,
- Vietinio ūkio, architektūros ir aplinkos apsaugos.

Savivaldybės tarybos komitetai preliminarai nagrinėja Savivaldybės tarybai teikiamus klausimus, teikia išvadas bei pasiūlymus, kontroliuoja, kaip laikomasi įstatymų, kaip vykdomi Savivaldybės tarybos sprendimai, mero potvarkiai.

Savivaldybės tarybai atskaitinga *Savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba*, kuri prižiūri, ar teisėtai, efektyviai, ekonomiškai ir rezultatyviai valdomas ir naudojamas Savivaldybės turtas bei patikėjimo teise valdomas valstybės turtas, kaip vykdomas Savivaldybės biudžetas ir naudojami kiti piniginiai ištekliai.

Savivaldybės administracija yra viešasis juridinis asmuo, kurio steigėja yra Savivaldybės taryba, vadovas – Savivaldybės administracijos direktorius. Savivaldybės administracija yra Savivaldybės biudžetinė įstaiga, kurią šiuo metu sudaro:

- struktūriniai padaliniai – 12 skyrių ir tarnybų (Buhalterinės apskaitos skyrius, Centralizuoto vidaus audito tarnyba, Finansų ir biudžeto skyrius, Infrastruktūros skyrius, Kultūros, švietimo ir sporto skyrius, Socialinės paramos skyrius, Savivaldybės įstaigų buhalterinės apskaitos tarnyba, Teisės skyrius, Ūkio skyrius, Vidaus administravimo skyrius, Viešųjų pirkimų ir strateginio planavimo skyrius, Žemės ūkio ir bendruomenių skyrius);
- į struktūrinius padalinius neįeinantys darbuotojai – vyriausiasis civilinės saugos specialistas, vyriausiasis specialistas (tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius), specialistas (sveikatos priežiūrai), vyriausiasis specialistas (jaunimo reikalų koordinatorius);
- struktūriniai teritoriniai padaliniai (Savivaldybės administracijos filialai) – 6 seniūnijos (Alizavos, Noriūnų, Kupiškio, Skapiškio, Subačiaus, Šimonių).

Savivaldybės administracijos struktūrą, jos veiklos nuostatus ir darbo užmokesčio fondą, didžiausią leistiną valstybės tarnautojų pareigybių ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių darbo užmokestį iš Savivaldybės biudžeto, skaičių Savivaldybės administracijos direktoriaus siūlymu mero teikimu tvirtina ir keičia Savivaldybės taryba, o pareigybių sąrašą tvirtina Savivaldybės administracijos direktorius. Savivaldybės administracijos įgaliojimai nėra susiję su Savivaldybės tarybos įgaliojimų pabaiga.

Žmogiškieji ištekliai (pareigybės, kvalifikacija).

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 10 punkte nustatyta, kad savivaldybės administracijos struktūros, nuostatų ir darbo užmokesčio fondo tvirtinimas, didžiausio leistino valstybės tarnautojų pareigybių ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, skaičiaus savivaldybės administracijoje nustatymas – išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija.

2019 m. gruodžio 31 d. duomenimis iš 142 patvirtintų etatų buvo užimtas 131 etatas. Iš viso dirbo 139 darbuotojai, iš kurių 39 buvo valstybės tarnautojai ir 2 politikai, 98 darbuotojai dirbo pagal darbo sutartis.

Savivaldybės administracijos darbuotojai nuolat gilina savo žinias bei įgūdžius įvairiuose mokymuose,

seminaruose.

Planavimo sistema.

Savivaldybėje sukurta ir planavimo sistema, kurią sudaro teritorijų, strateginis ir finansinis planavimas. Teritorijų planavimas Savivaldybėje vykdomas ir teritorijų planavimo dokumentai rengiami ir įgyvendinami Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka ir sąlygomis, Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2008 m. vasario 14 d. sprendimu Nr. TS-19 „Dėl Kupiškio miesto bendrojo plano iki 2026 metų patvirtinimo“ patvirtintu Kupiškio miesto bendrojo planu iki 2026 metų¹⁸, Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2013 m. spalio 24 d. sprendimu Nr. TS-220 „Dėl Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano patvirtinimo“ patvirtintu Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo planu¹⁹.

Vadovaujantis Kupiškio rajono savivaldybės strateginio planavimo organizavimo tvarkos aprašu, patvirtintu Savivaldybės tarybos 2015 m. birželio 26 d. sprendimu Nr. TS-207, Savivaldybėje yra rengiami šie strateginio planavimo dokumentai ir jų įgyvendinimą detalizuojantys planavimo dokumentai:

- Savivaldybės strateginiai plėtros planai (šiuo metu įgyvendinamas Kupiškio rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginis planas²⁰), 2019 m. pradėtas rengti Kupiškio rajono 2020–2030 metų strateginis plėtros planas;
- Savivaldybės atskirų ūkio šakų (sektorių) plėtros programos;
- Savivaldybės strateginiai veiklos planai;
- Savivaldybės administracijos, seniūnijų, Savivaldybės biudžetinių įstaigų metiniai veiklos planai.

Savivaldybės biudžetas (Savivaldybės metinis finansinis planas) rengiamas vadovaujantis patvirtintu Savivaldybės strateginiu veiklos planu, taip pat atsižvelgiant į kitus patvirtintus Savivaldybės strateginio planavimo dokumentus, asignavimus planuojant Savivaldybės strateginio veiklos plano programoms įgyvendinti ir planuojamiems rezultatams pasiekti ir paskirstant juos asignavimų valdytojams.

Finansiniai ištekliai.

Savo tikslams įgyvendinti Kupiškio rajono savivaldybė naudoja Savivaldybės biudžeto bei kitų finansavimo šaltinių (ES, valstybės biudžeto ir kt.) lėšas.

Pagrindinis Savivaldybės veiklos finansavimo šaltinis yra Savivaldybės biudžeto lėšos. Didžiausią Savivaldybės biudžeto pajamų dalį kasmet sudaro mokesčiai ir dotacijos.

Kupiškio rajono savivaldybės taryba 2018 m. vasario 21 d. patvirtino Savivaldybės 2018 metų biudžeto pajamų planą – 16637,2 tūkst. eurų. Vėlesniais Savivaldybės tarybos sprendimais pajamų planas buvo tikslintas atsižvelgiant į iš valstybės institucijų ir įstaigų gautas dotacijas, įskaitant Europos Sąjungos finansinės paramos lėšas ir Savivaldybės biudžetinių įstaigų prašymus. Kupiškio rajono savivaldybė per 2018 metus gavo 21311,3 tūkst. eurų pajamų. Biudžeto pajamų planas įvykdytas 99,4 proc. – negauta 125,1 tūkst. eurų pajamų.

8 lentelė

2018 m. Savivaldybės biudžeto pajamos

(tūkst. Eurų)

Pajamų grupės	Patvirtintas pajamų planas	Patikslintas pajamų planas	Faktiškai gauta pajamų	Viršyta + Negauta -	Įvykdymo procentas	Struktūra proc.
Mokesčiai	9790,0	9904,8	10012,9	+108,1	101,1	47,0
Dotacijos	5783,3	10166,8	9996,5	-170,3	98,3	46,9
Kitos pajamos	1013,9	1314,8	1299,4	-15,4	98,8	6,1
Materialiojo ir nematerialiojo turto realizavimo pajamos	50,0	50,0	2,5	-47,5	5,0	0,0

¹⁸ Nuoroda į Kupiškio miesto bendrąjį planą iki 2026 metų:

<http://www.kupiskis.lt/lt/veikla/planavimo-dokumentai/bendrasis-planas-2026.html>

¹⁹ Nuoroda į Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą:

<http://www.kupiskis.lt/lt/veikla/planavimo-dokumentai/kupiškio-rajono-savivaldybes-6461.html>

²⁰ Nuoroda į Kupiškio rajono plėtros iki 2020 metų strateginį planą:

<http://www.kupiskis.lt/lt/veikla/planavimo-dokumentai/kupiškio-rajono-pletros-dr74.html>

Iš viso	16637,2	21436,4	21311,3	-125,1	99,4	100,0
----------------	----------------	----------------	----------------	---------------	-------------	--------------

(Šaltinis: Kupiškio rajono savivaldybės administracijos Finansų ir biudžeto skyrius)

2018 metais pajamos iš mokesčių sudarė 47 proc. Savivaldybės biudžeto gautų pajamų. Mokestinių pajamų planas įvykdytas 101,1 proc. – surinkta 108,1 tūkst. eurų daugiau, nei planuota. Didžiausia viršplaninių pajamų dalis gauta iš gyventojų pajamų mokesčio. Šio mokesčio planas įvykdytas 101,1 proc., arba gauta 98,6 tūkst. eurų daugiau, nei planuota.

Turto mokesčių planas įvykdytas 101,9 proc. ir viršytas 11,3 tūkst. eurų. Šioje pajamų grupėje geriausiai buvo renkamas žemės mokestis. Žemės mokesčio surinkta 11,3 tūkst. eurų, arba 3,2 proc. daugiau, nei buvo planuota.

2018 metais dotacijų ir tikslinės paskirties lėšų iš valstybės biudžeto ir kitų valdymo lygių gauta 9996,5 tūkst. eurų, iš jų: 6160,4 tūkst. eurų dotacijų einamiesiems tikslams ir 3836,1 tūkst. eurų turtui įsigyti. Dotacijų ir tikslinės paskirties lėšos sudarė 46,9 proc. visų Savivaldybės biudžeto pajamų. 2018 metais nepanaudojus specialių tikslinių dotacijų, skirtų iš valstybės biudžeto, atitinkamoms ministerijoms, jų departamentams grąžinta 56,9 tūkst. eurų. Specialios tikslinės dotacijos, skirtos savivaldybėms turtui įsigyti, liko nepanaudota 121,1 tūkst. eurų. Tai nulėmė Savivaldybės bendro biudžeto pajamų plano neįvykdymą.

Visos Savivaldybės biudžeto pajamos, palyginti su 2017 metais, padidėjo 19,8 proc., arba 3516,7 tūkst. eurų. Šį padidėjimą reikšmingiausiai lėmė 22,8 proc. (1744,2 tūkst. eurų) padidėjusios pajamos iš gyventojų pajamų mokesčio.

Visos gautos Savivaldybės biudžeto pajamos nukreipiamos tam tikroms savivaldos funkcijoms vykdyti. Savivaldybės biudžeto išlaidoms finansuoti 2018 metais panaudota 22089,9 tūkst. eurų, įskaitant Savivaldybės 2017 metais nepanaudotas biudžeto lėšas ir paskolų lėšas. Metinis biudžeto išlaidų planas įvykdytas 97,1 proc., arba 650,1 tūkst. eurų mažiau, nei buvo planuota.

9 lentelė

2018 m. Savivaldybės biudžeto išlaidos

(tūkst. Eurų)

Valstybės funkcijos	2018 m.			2017 m.	
	patikslintas planas	įvykdyta	lyginamoji dalis %	įvykdyta	lyginamoji dalis %
1. Bendros valstybės paslaugos	1550,1	1486,1	6,8	1552,3	8,8
2. Gynyba	18,3	15,4	0,1	14,4	0,1
3. Viešoji tvarka ir visuomenės apsauga	534,0	531,8	2,4	473,3	2,7
4. Ekonomika	4586,6	4467,0	20,3	1790,8	10,2
5. Aplinkos apsauga	1864,0	1791,1	8,1	1163,0	6,6
6. Būstas ir komunalinis ūkis	745,8	667,8	3,0	532,8	3,0
7. Sveikatos apsauga	122,2	118,4	0,5	178,8	1,0
8. Poilsis, kultūra ir religija	2693,0	2599,7	11,8	2222,7	12,6
9. Švietimas	7252,2	7147,1	32,5	7056,1	40,1
10. Socialinė apsauga	3307,2	3198,9	14,5	2614,3	14,9
Iš viso išlaidų	22673,4	22023,3	100,0	17598,5	100,0

(Šaltinis: Kupiškio rajono savivaldybės administracijos Finansų ir biudžeto skyrius)

Savivaldybės biudžeto išlaidų struktūroje pagal valstybės funkcijas didžiausią dalį sudarė išlaidos švietimui – 32,5 proc. Ekonomikos sričiai priskiriamoms veiklos rūšims išleista 4467 tūkst. eurų, arba 20,3 proc. visų Savivaldybės biudžeto išlaidų. Socialinei apsaugai išleista 3198,9 tūkst. eurų, arba 14,5 proc. visų išlaidų. Poilsio, kultūros ir religijų reikmėms panaudota 2599,7 tūkst. eurų biudžeto lėšų. Bendroms valstybės paslaugoms 2018 metais išleista 6,8 proc. biudžeto lėšų (1486,1 tūkst. eurų). Savivaldybės paimtos paskolos grąžintos laiku, nepatirta papildomų išlaidų dėl paskolų ir palūkanų mokėjimo. 2018 metais iš Savivaldybės biudžeto finansiniams įsipareigojimams vykdyti panaudota 66,6 tūkst. eurų (grąžintos ilgalaikės paskolos bankams).

Apskaitos tinkamumas.

Apskaita Savivaldybėje tvarkoma Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka. Nuo 2010 m. sausio 1 d. apskaita Savivaldybėje tvarkoma ir finansinės ataskaitos rengiamos pagal viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus (VSAFAS).

Ryšių sistema (informacinės ir komunikavimo sistemos).

Kupiškio rajono savivaldybės administracijoje 2018 metais buvo užtikrintas efektyvus Savivaldybės administracijoje naudojamų informacinių sistemų veikimas bei atnaujinimas, taikomos programinės įrangos funkcionavimas, turimos kompiuterinės įrangos (115 kompiuterizuotų darbo vietų, 6 fiziniai serveriai, 3 virtualūs serveriai, 2 serveriai debesyje, duomenų saugykla), komunikacinės technikos ir spausdinimo įrangos naudojimas, nenutrūkstamas darbo stočių veikimas, elektroninio pašto sistemos (167 registruoti el. pašto naudotojai), Savivaldybės interneto svetainės ir informacinių sistemų administravimas. 2018 m. Kupiškio mieste buvo įdiegta vaizdo stebėjimo sistema – 10 naujų vaizdo stebėjimo kamerų, vykdomas vaizdo duomenų perdavimas į centrinį pultą, įrengtą Kupiškio rajono savivaldybės pastate.

Įsigyta Dokumentų valdymo sistema „Kontora“ Savivaldybės biudžetinėms įstaigoms. Įsigytas Geografinės informacinės sistemos *Esri* programinės įrangos *ArcGIS for Desktop Basic* vardinės licencijos atnaujinimas.

Užtikrintas sklandus darbas su Dokumentų valdymo sistema, 2018 m. dokumentacijos plano bei registrų įvedimas bei koregavimas, vartotojų bei jų teisių administravimas. Atsisakoma siunčiamų popierinių dokumentų. Dokumentai pasirašomi el. parašu, siunčiame per E. pristatymo sistemą ar el. paštu. Dokumentų valdymo sistemoje įdiegta integracija su E. pristatymo sistema leidžia greitai ir patogiai išsiųsti e. siuntas. E. pristatymo paslauga užtikrina siunčiamų elektroninių dokumentų originalumo patvirtinimą, saugumą bei tikslų kiekvieno etapo statuso fiksavimą. Įdiegtos integracijos pagalba Savivaldybės tarybos sprendimų projektai ir sprendimai viešinami Teisės aktų informacinėje sistemoje TAIS. Norminiai teisės aktai, pasirašyti elektroniniu parašu, skelbiamai Teisės aktų registre. Sėkmingai ir greitai įvykdomos per El. paslaugų portalą užsakytos el. paslaugos.

Užtikrintas Savivaldybės interneto svetainės www.kupiskis.lt atitikimas bendriesiems reikalavimams valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms. Interneto svetainėje informacija nuolat atnaujinama, skelbiami visuomenei aktualūs teisės aktai, Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymai dėl teritorijų planavimo, nuolat atnaujinamas Kupiškio rajono savivaldybės administracinių paslaugų sąrašas su paslaugų aprašais ir prašymų formomis. Savivaldybės interneto svetainėje skelbiamos tarybos posėdžių darbotvarkės, lankomumo ataskaita, balsavimo rezultatai, tarybos posėdžių garso bei vaizdo įrašai. Kupiškio rajono savivaldybės interneto svetainė www.kupiskis.lt pritaikyta atitikti Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (BDAR) reikalavimus, įdiegtas informavimas dėl slapukų naudojimo.

Aktualios naujienos ar informacija skelbiama Kupiškio rajono savivaldybės socialiniame tinkle „Facebook“ <https://www.facebook.com/kupiskiosavivaldybe/>. Operatyviai reaguojama į paklausimus, pranešimus ar žinutes.

Vidaus kontrolės sistema.

Vidaus auditą Kupiškio rajono savivaldybės administracijoje atlieka Centralizuoto vidaus audito tarnyba, pavaldi ir atskaitinga Savivaldybės administracijos direktoriui.

Vadovaudamasi Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymu, tarnybos nuostatais ir vidaus audito metodika, kitais teisės aktais, reglamentuojančiais vidaus auditą, Centralizuoto vidaus audito tarnyba atlieka vidaus auditus Savivaldybės administracijoje, visuose Savivaldybei pavaldžiuose ir jos valdymo sričiai priskirtuose viešuosiuose juridiniuose asmenyse, siekdama užtikrinti jų veiklos gerinimą. Atliktų auditų ataskaitos pateikiamos Savivaldybės administracijos direktoriui ir audituotų subjektų vadovams. Audituoto subjekto vadovas, suderinęs su Centralizuoto vidaus audito tarnybos vedėju, turi priimti sprendimą dėl vidaus audito ataskaitoje pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo (užpildyti rekomendacijų, pateikiamų vidaus audito ataskaitoje, įgyvendinimo priemonių planą) ir pateikti jį tvirtinti Savivaldybės administracijos direktoriui.

Savivaldybės administracijos vidaus darbo tvarką reglamentuoja Savivaldybės administracijos direktoriaus 2017 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. ADP-96 patvirtintos Kupiškio rajono savivaldybės administracijos darbo tvarkos taisyklės.

SSGG analizė

Stiprybės.

Patogi Kupiškio rajono geografinė vieta ir pasiekiamumas.
 Rajonas išsiskiria maža oro tarša ir gera aplinkos kokybe.
 Daug rekreacijai patrauklių kultūros ir gamtos išteklių.
 Plečiamos socialinės paramos teikimo rajone struktūros.
 Švietimo ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos pasiekiamos visiems Savivaldybės gyventojams, atnaujinama šių įstaigų infrastruktūra.
 Išplėtotas kultūros centrų, bibliotekų tinklas, atnaujinama šių įstaigų infrastruktūra.
 Autentiškas ir unikalus etnokultūrinis kapitalas.
 Sudarytos palankios sąlygos naudotis sporto infrastruktūra: nemokamai galima naudotis mokyklų stadionais ir salėmis.
 Augantis sporto varžybų ir sveikatingumo renginių dalyvių skaičius.
 Stiprios bendruomenių iniciatyvumo ir šeimyniškumo tradicijos.
 Gilios ūkininkavimo tradicijos ir didelis rajono potencialas ūkininkavimo plėtrai.
 Palanki aplinka smulkiojo verslo ir amatininkystės plėtrai gamybos bei paslaugų srityje.
 Sėkmingai įgyvendinami įvairių sričių projektai.
 Planuodama savo veiklą ir priimdama svarbius sprendimus, Kupiškio rajono savivaldybė informuoja ir į svarstymo bei sprendimų priėmimo procesą siekia įtraukti bendruomenę bei įvairių interesų grupių atstovus.
 Aktyviai vykdoma daugiabučių namų renovacija.
 Parengtas Kupiškio rajono bendrasis planas iki 2026 metų.
 Parengtas Kupiškio rajono plėtros iki 2020 metų strateginis planas.

Silpnybės.

Blogėjanti Savivaldybės demografinė situacija: mažėjantis gyventojų skaičius, neigiama natūrali gyventojų kaita, senstanti visuomenė.
 Žemas investicijų lygis, mažas veikiančių ūkio subjektų skaičius, aukštas nedarbo lygis.
 Vienas mažiausių vidutinis darbo užmokestis Panevėžio regione.
 Nepakankamas kaimo gyventojų, ypač jaunimo, išsilavinimo, ekonominio aktyvumo ir kvalifikacijos lygis, ribojantis iniciatyvas kurti verslą.
 Nepakankamai išvystyta rekreacijos ir poilsio infrastruktūra vietos gyventojams ir atvykstamajam turizmui bei gebėjimų demonstruoti kultūrinę-etninę savitumą, unikalias ir autentiškas tradicijas stoka.
 Nepakankamai išplėtotas centralizuoto vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra.
 Trūksta stacionarių ir nestacionarių socialinių paslaugų vaikams, pagyvenusiems asmenims, neįgaliesiems.
 Nepakankamas jaunimo užimtumas, trūksta neformaliojo ugdymo paslaugų ir infrastruktūros.
 Mokyklose trūksta psichologų paslaugų.
 Trūksta gydytojų specialistų, daug pensinio amžiaus gydytojų.
 Rajone yra gana daug neasfaltuotų vietinės reikšmės kelių.
 Trūksta dviračių ir pėsčiųjų takų.
 Trūksta socialinių būstų, reikia juos atnaujinti, rekonstruoti.
 Gyventojai nenoriai dalyvauja sprendimų priėmimo procese.

Galimybės.

Galimybė pasinaudoti 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų investicijomis darniam rajono vystymuisi.
 Esamų kraštovaizdžio, švaraus oro, viešųjų erdvių ir kitų privalumų išnaudojimas gyvenamajai aplinkai, turizmo plėtrai.
 Viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo plėtra inicijuojant ir įgyvendinant projektus partnerystės principu.
 Automobilių, dviračių, pėsčiųjų, vandens turizmo plėtra.
 Apgyvendinimo, maitinimo, pramogų paslaugų plėtra.
 Kelių ir gatvių infrastruktūros gerinimas.
 Socialinių ir sveikatos paslaugų skaičiaus, įvairovės ir kokybės didinimas.
 Neformaliojo ugdymo galimybių plėtra.
 Investavimas į Savivaldybės teikiamų paslaugų tobulinimą, išlaikant balansą tarp realių visuomenės poreikių ir ekonominio efektyvumo, panaudojant ES ir kitų finansavimo mechanizmų paramą.

Didesnio dėmesio skyrimas socialinės atskirties mažinimui bei pilietinės visuomenės formavimui: bendruomenių veiklos ir gyventojų verslumo skatinimui, jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų rėmimui, neformaliojo švietimo paslaugų spektro plėtrai ir tam reikalingos infrastruktūros kūrimui, nevyriausybinių organizacijų įsitraukimo į paslaugų bendruomenei teikimą skatinimas.

Gyventojų apklausų organizavimo sistemos įdiegimas siekiant nustatyti problemas ir tobulintinas sritis.

Strateginio valdymo sistemos tobulinimas, leisiantis racionaliau planuoti Savivaldybės veiklą ir finansinius išteklius, aiškiau nubrėžiantis Savivaldybės skyrių atsakomybės už ilgalaikio plano veiksmų įgyvendinimą ribas.

Sudaryta motyvacija alternatyviai energetikai bei nuosekliai vykdoma daugiabučių namų renovacija, mažinanti eksploatacijos kaštus.

Grėsmės.

Blogėjanti šalies, o kartu ir Kupiškio miesto bei rajono, demografinė situacija.

Visuomenės senėjimas ir dėl to augantis socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros poreikis bei išlaidos.

Pašalpų nepasiturintiems gyventojams ir bedarbiams sistema, neskatinanti gyventojų ieškoti kitų pajamų šaltinių.

Darbingų ir kvalifikuotų rajono gyventojų emigracija.

Mažėjantis įmonių konkurencingumas vidaus ir užsienio rinkose dėl mažo inovatyvumo.

Smulkiojo verslo plėtrai nepalanki valstybės politika.

Mažos Savivaldybės investicinės galimybės projektams finansuoti ir įgyvendinti.

Didėjantys aplinkosauginiai ir kiti apribojimai įvairiai ekonominei veiklai.

Švietimo sistemos išteklių efektyvaus panaudojimo mažėjimas dėl mažėjančio mokinių skaičius bendrojo lavinimo mokyklose.

Kultūros paveldo objektų sunykinimas dėl nepakankamo finansavimo ir panaudojimo visuomenės poreikiams.

Neinvestuojant į vietinės, rajoninės ir valstybinės reikšmės kelių ir eismo saugumo infrastruktūrą, prastės jų dangos kokybė, nemažės ar net daugės eismo įvykių skaičius.

Nemažėjantis socialinės rizikos šeimų skaičius.

Nepakankamas dėmesys Savivaldybės administracijos darbuotojų darbo krūviui, motyvacijos didinimui gali sukelti sunkumų išlaikant bei pritraukiant kvalifikuotus darbuotojus.

Strateginės išvados.

Panaudojus 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų investicijas, bus atnaujintos viešosios erdvės, švietimo, kultūros, socialinių ir sveikatos įstaigų infrastruktūra, pagerintos susisiekimo sistemos, sudarytos sąlygos vystyti smulkiąjam ir vidutiniam verslui, mažės socialinė atskirtis.

Atnaujinus viešosios paskirties pastatus, sumažės jų išlaikymo kaštai.

Kupiškio miestą vystant kaip patrauklią gyvenamąją zoną, gyventojai bus skatinami pasilikti ir gyventi Kupiškyje.

Patogi Kupiškio rajono geografinė padėtis ir unikalus kraštovaizdis sudaro puikias sąlygas turizmo plėtrai.

Didėjantys turistų srautai paskatins paslaugų sektoriaus plėtrą.

Misija	<i>Sėkmingai plėtoti ir įgyvendinti savivaldos teisę, užtikrinti subalansuotą plėtrą bei kokybiškai vykdyti viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo funkcijas tenkinant Kupiškio rajono savivaldybės bendruomenės viešuosius poreikius ir interesus.</i>
---------------	--

Strateginiai tikslai ir efekto kriterijai	
Kodas	Strateginio tikslo pavadinimas
01	Skatinti žinių visuomenės plėtrą, kultūrinį ir sportinį aktyvumą
Strateginio tikslo aprašymas:	
Šiuo strateginiu tikslu bus siekiama, kad kiekvienam Savivaldybės gyventojui būtų prieinamas kokybiškas ikimokyklinis ugdymas bei švietimas, padedantis žmogui tapti visaverte asmenybe, gyvenančia pilietiškai	

aktyvų, socialiai saugų gyvenimą, kurti kūrybišką, imlią kultūrai, solidarią ir atsakingą visuomenę bei konkurencingumą ir žiniomis grįstą ūkį. Ypač didelis dėmesys bus skiriamas ugdymo procesui: sąlygų kokybiškam ugdymuisi sudarymui, programų įvairovei, neformaliajam švietimui.

Kupiškio rajono savivaldybės viešosios bibliotekos ir jos padalinių siekis – kaupti, saugoti ir skleisti dokumentuose, pasaulio informacijos tinkluose ir duomenų bazėse užfiksuotas žinias ir informaciją ir tokiu būdu prisidėti prie žinių visuomenės kūrimo, skatinti bendruomenės narių nuolatinį mokymąsi, žinių atnaujinimą, kultūrinę veiklą ir kūrybiškumą.

Šis tikslas taip pat apima laisvalaikio užimtumo organizavimo gerinimą, profesionalaus meno ir kultūros sklaidą, etnokultūros paveldo išsaugojimą ir puoselėjimą, mėgėjų meno kolektyvų pasiūlos įvairovę, jų meninio lygio ir meistriškumo didinimą, kūno kultūros ir sporto vertybių rajone puoselėjimą, optimalių sąlygų sportuoti, siekti aukštų sportinių rezultatų vaikams ir jaunimui sudarymo bei įvairių kūno kultūros ir sporto rajono bendruomenei skirtų renginių organizavimą.

Labai svarbu gerinti vaikų ir jaunimo užimtumą – tenkinti mokinių pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais. Neformaliojo vaikų švietimo programas vykdo Kupiškio meno mokykla ir Kupiškio r. kūno kultūros ir sporto centras.

Įgyvendinant šį tikslą vykdoma programa:

01 Žinių visuomenės, kultūros ir sportinio aktyvumo skatinimo programa

Tikslo pasiekimo vertinimo (efekto) kriterijai:

E-01-01-01 Mokinių skaičiaus rajone pokytis (lyginant su praėjusiais metais), proc.

E-01-01-02 Mokinių, gavusių Brandos atestatus, dalis nuo visų besimokančių pagal vidurinio ugdymo programą skaičiaus, proc.

E-01-01-03 Mokinių, gavusių Pagrindinio išsilavinimo pažymėjimus, dalis nuo visų besimokančių pagal pagrindinio ugdymo programą mokinių skaičiaus, proc.

E-01-01-04 Sporto mokyklą lankančiųjų skaičius nuo bendro Kupiškio rajono moksleivių skaičiaus, pokytis (lyginant su praėjusiais metais), proc.

E-01-01-05 Savivaldybės kultūros įstaigų (bibliotekų, kultūros centrų, muziejų) lankytojų skaičiaus pokytis (lyginant su praėjusiais metais), proc.

Kodas	Strateginio tikslo pavadinimas
2	Užtikrinti racionalų Savivaldybės teritorijos ir jos infrastruktūros vystymąsi, skatinti žemės ūkio ir verslo plėtrą, formuoti turizmui patrauklaus krašto įvaizdį

Strateginio tikslo aprašymas

Įgyvendinant šį tikslą bus vykdomos priemonės, skirtos pagerinti verslo sąlygas, gyventojų gyvenimo, susisiekimo kokybę, modernizuojant šilumos ūkį, gerinant geriamojo vandens kokybę, rekonstruojant ir remontuojant kelius ir gatves, viešuosius pastatus ir kt.

Įgyvendinant tikslą vykdomos šios programos:

02 Ekonominio konkurencingumo ir investicijų plėtros programa

03 Viešosios infrastruktūros plėtros programa

Tikslo pasiekimo vertinimo (efekto) kriterijai:

E-2-1 Verslumo lygio (veikiančių SVV įmonių skaičius, tenkantis 1000 gyventojų) pokytis (lyginant su ankstesniais metais), proc.

E-2-2 Nedarbo lygio (registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus žmonių santykis) pokytis (lyginant su ankstesniais metais), proc.

E-02-03-01 Aplinkos oro kokybė, neviršijanti didžiausių leistinų koncentracijų (≥ 1).

E-02-03-02 Kelių eismo įvykių skaičiaus pokytis rajone (lyginant su ankstesniais metais), proc.

Kodas	Strateginio tikslo pavadinimas
3	Gerinti sveikatos apsaugos ir socialinės paramos paslaugų kokybę ir prieinamumą

Strateginio tikslo aprašymas

Ypatingas dėmesys bus skiriamas organizuojant socialinę paramą neįgaliesiems, pagyvenusiems asmenims, socialiai remtinoms rizikos grupės šeimoms: gerinti jų gyvenimo kokybę, plėtoti socialines paslaugas įvairių socialinių grupių rajono gyventojams, didinti jų integraciją į visuomenę, mažinti socialinę atskirtį. Šiuo tikslu bus siekiama užtikrinti kokybišką Kupiškio rajono gyventojų asmens ir visuomenės sveikatos priežiūrą, sveikatos politikos įgyvendinimą Savivaldybės lygmeniu, efektyviai formuoti sveikatos priežiūros sistemą, tikslingai paskirstyti lėšas asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigoms ir sveikatos priežiūrai, vertinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, gerinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, nustatyti sveikatos priežiūros įstaigų modernizavimo prioritetus.

Įgyvendinant tikslą vykdoma ši programa:

04 Socialinės ir sveikatos apsaugos programa

Tikslo pasiekimo vertinimo (efekto) kriterijai:

E-03-04-01 Gyventojų sergamumo pokytis (lyginant su ankstesniais metais), proc.

E-03-04-02 Patenkintų prašymų socialinėms paslaugoms dalis nuo bendro pateiktų prašymų skaičiaus, proc., duomenis išskiriant pagal lytį ir siekiant užtikrinti proporcingą paslaugų suteikimą tiek moterims, tiek vyrams.

E-03-04-03 Socialinės priežiūros paslaugas gavusių šeimų, patyrusių socialinę riziką, skaičiaus (lyginant su ankstesniais metais), pokytis, proc.

E-03-04-04 Socialinę paramą gaunančių asmenų skaičiaus (lyginant su ankstesniais metais), pokytis, proc.

Kodas	Strateginio tikslo pavadinimas
4	Plėtoti vietos savivaldą, užtikrinti jos turto ir lėšų racionalų panaudojimą

Strateginio tikslo aprašymas

Šiuo tikslu Kupiškio rajono savivaldybė siekia:

- Teikti profesionalias, skaidrias, klientų poreikius ir teisės aktų reikalavimus atitinkančias paslaugas
- Užtikrinti ir gerinti asmenų aptarnavimo ir paslaugų teikimo kokybę
- Užtikrinti ir gerinti vidinių procesų veikimą ir valdymą
- Užtikrinti ir gerinti kokybišką personalo valdymą
- Užtikrinti ir gerinti efektyvų finansų planavimą ir valdymą

Įgyvendinant tikslą vykdoma ši programa:

05 Savivaldybės valdymo ir pagrindinių funkcijų vykdymo programa

Tikslo pasiekimo vertinimo (efekto) kriterijai:

E-04-05-01 Prašymų, į kuriuos atsakymai asmenims pateikti per įstatymais nustatytus terminus, dalis tarp visų gautų prašymų, proc.